

เอกสารส่วนบุคคลในหอจดหมายเหตุ : กรณีศึกษาการจัดการเอกสาร
จดหมายเหตุ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว
ในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ

Preserving Personal Documents in the National Archives: A Case Study of Archival Documents of Professor Dr. Sam Pringphuangkaew in the National Health Archives

ดอร์น แก้วนัย*

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ

Dorn Kaewnai

National Archives of Public Health (NAPH)

วิรุฬ ลิ้มสวาท

สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ

Wirun Limsawart

Society and Health Institute (SHI)

รุ่งทิwa นงนุช

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ

Rungthiwa Nongnut

National Archives of Public Health (NAPH)

โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

Komatra Chuengsatiansup

Sirindhorn Anthropology Centre (Public Organization)

*Primary Contact, E-mail: kaewnai3@gmail.com

วันรับบทความ: 20 สิงหาคม 2562 (Received August 20, 2019)

วันแก้ไขบทความ: 7 มกราคม 2563 (Revised January 7, 2020)

วันตอบรับบทความ: 20 มกราคม 2563 (Accepted January 20, 2020)

บทคัดย่อ

การจัดเก็บเอกสารส่วนบุคคลในหอจดหมายเหตุมีรายละเอียดที่ต้องให้ความสำคัญ ทั้งหลักการเรื่อง Principle of provenance หรือ respect des fonds (จัดเก็บตามแหล่งที่มาของเอกสาร) และ Principle of original order (จัดเรียงตามระเบียบเดิม) เพื่อให้การจัดเก็บเอกสารเป็นไปตามบริบทที่

รักษาความหมายและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ให้ดีที่สุด เอกสารส่วนบุคคลมีข้อจำกัดหลายประการในการรักษาไว้ซึ่ง Original order ทั้งนี้เนื่องจากการรับมอบเอกสารส่วนใหญ่ของหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาตินั้น เอกสารส่วนบุคคลจะถูกส่งมอบให้หอจดหมายเหตุฯ โดยทายาท ลูกหลาน หรือผู้เก็บรักษา ซึ่งส่วนใหญ่ไม่ได้รับการอนุรักษ์ และจัดเรียงเอกสารตามระเบียบเดิมไว้ การจัดเก็บเอกสารส่วนบุคคลในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติจึงเน้นหลักการเรื่อง Provenance โดยการจัดระบบตามแหล่งที่มาซึ่งยึดเรียงเอกสารตามประวัติช่วงชีวิตของ เจ้าของเอกสารแต่ละบุคคล และถือเอาบริบทการทำงานในแต่ละช่วงเพื่อการทำความเข้าใจคุณค่าของเอกสาร

บทความนี้เป็นการนำเสนอกรณีศึกษาการจัดการเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการแพทย์และการสาธารณสุขไทย ในช่วง 100 ปี ท่านเป็นผู้บุกเบิกการแพทย์ในชนบท เป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ทางการแพทย์และการสาธารณสุขไทยอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจให้แก่แพทย์ทั้งหลายในกาลต่อมา เอกสารดังกล่าวนี้ ดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อจะแสดงให้เห็นขอบเขตของเอกสารที่ได้รับการจัดแบ่งช่วงชีวิตการทำงานและผลการจัดทำบัญชีเอกสาร โดยมีข้อเสนอว่า ภารกิจด้านการจัดการเอกสารส่วนบุคคลในหอจดหมายเหตุฯ นั้น ไม่เพียงแต่พัฒนาด้านระบบสารสนเทศ การอนุรักษ์หรือบำรุงรักษาเอกสาร การจัดเรียงเอกสารและการจัดระบบบริการให้ผู้สนใจสามารถเข้าถึงเอกสารจดหมายเหตุเท่านั้น แต่ยังต้องมิวิชาการและการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการศึกษา วิจัย และค้นคว้าเกี่ยวกับประวัติบุคคลด้วย เพื่อทำความเข้าใจในบริบทที่เกี่ยวข้องกับประวัติบุคคลและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของยุคสมัยของแต่ละท่าน จึงจะสามารถจัดการเอกสารส่วนบุคคลในหอจดหมายเหตุฯ ได้อย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ใกล้เคียงกับบริบทที่เกิดขึ้นของเอกสารมากที่สุด อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าในเอกสารกลุ่มอื่น ๆ ต่อไป

คำสำคัญ: จดหมายเหตุ, เอกสารส่วนบุคคล, ประวัติศาสตร์การแพทย์, เสม พริ้งพวงแก้ว, หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ

Abstract

The preservation of personal documents in the national archives has some essential details that need to be presented, both on the principles of provenance or respect des fonds (stored according to the source of the document) and the principle of original order (arranged in accordance with the original order). This is to ensure that the source documents can be kept to the utmost according to their meanings and historical values. The personal documents have many limitations in maintaining the original order. This is because most personal documents in the National Health Archives have been given to the archives by descendants or keepers, most of which had not been properly conserved and arranged in accordance with their original orders. Therefore, the collections of personal documents in the National Health Archives emphasizes the principle of provenance, which includes systematically keeping documents pursuant to their sources, focusing on each age range and on the context of work of the individual owner, in order to understand the value of the documents.

This article presents a case study on the management of personal documents of Professor Dr. Sam Pringphuangkaew, who has been respected as a great contributor to the Thai medical profession and public health during the past 100 years. He had actually been a pioneer in rural medicine, a scholar and teacher, an administrator, a researcher, as well as a medical and public health historian. He is a venerable person who has inspired many succeeding medical doctors. This article is published by the National Health Archives in order to present the documents received, the division of working periods, and the results of document accounting. Thereby, it is recommended that the management of personal documents in the archives is not only to develop the information system, the conservation and the arrangement of documents, including the service system for all interested parties to access archival documents, but it is also involved with academic and research procedure on life history, in order to understand

the contexts related to the life history and the social changes that occurred during the lifespan of each individual. By this, the personal documents in the archives will be systematically and effectively managed in accordance with the context of the documents which can be utilized for further study on the documents in other groups.

Keywords: archives, personal documents, medical history, Sam Pringphuangkaew, National Public Health Archives

ภาพที่ 1 และ 2 ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว
ปูชนียบุคคลทางการแพทย์และการสาธารณสุขในช่วง 100 ปี การสาธารณสุขไทย

1. บทนำ

เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคล/หรือเอกสารจดหมายเหตุเฉพาะเรื่อง (personal papers or special archives collection) คือ กลุ่มเอกสารที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งได้จัดทำขึ้น รับไว้และ/หรือสะสมเป็นส่วนตัว อาจมีข้อมูลเกี่ยวกับส่วนบุคคล ตระกูล หรือองค์กรที่มีคุณค่าต่อบุคคลนั้น เช่น จดหมายส่วนตัว สมุดบันทึก เอกสารผลงานทางวิชาการ อัลบั้มภาพถ่าย ของที่ระลึกที่สะสม ฯลฯ และหน่วยงานจดหมายเหตุได้พิจารณาแล้วเห็นว่ามีคุณค่าควรเก็บเป็นเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลหรือเอกสารจดหมายเหตุเฉพาะเรื่อง (ยวัญฐานากรณ์, 2561)

เอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ เป็นหนึ่งในโครงการหอจดหมายเหตุฯ ซึ่งเดิมชื่อ โครงการหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์สาธารณสุขแห่งชาติ กระทรวง

สาธารณสุข ระยะ 4 ปี (พ.ศ. 2561 – 2564) และริเริ่มมาจากโครงการหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ระบบสุขภาพไทย หรือโครงการจัดตั้งหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์สุขภาพไทยโดยความร่วมมือระหว่างกระทรวงสาธารณสุขและสำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) ระยะเวลา 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2551 – 2555 หอจดหมายเหตุฯ จะทำหน้าที่รวบรวม จัดเก็บ อนุรักษ์ ให้บริการ และจัดแสดงนิทรรศการจากเอกสารที่มีคุณค่าทางประวัติศาสตร์ทางการแพทย์ การสาธารณสุข และระบบสุขภาพไทย เพื่อสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้า และวิจัย สำหรับสร้างองค์ความรู้ทางประวัติศาสตร์และมิติทางสังคมและวัฒนธรรมสุขภาพแก่สาธารณสุข (หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ, 2562) ตามขอบเขตและหน้าที่โครงการหอจดหมายเหตุฯ ในข้อ 4.3 นั้นซึ่งให้มีการจัดรวบรวม การจัดเก็บเอกสารและสิ่งของทางประวัติศาสตร์ ดำเนินการโดยจัดหมวดหมู่เป็นจดหมายเหตุองค์กร จดหมายเหตุส่วนบุคคล จดหมายเหตุภาคประชาสังคม และเอกสารอ้างอิง ที่เกี่ยวข้องกับทางการแพทย์และการสาธารณสุขไทย เพื่อจัดระบบเอกสารและอนุรักษ์ตามหลักวิชาการจดหมายเหตุ ตลอดจนจัดแสดงนิทรรศการในโอกาสที่เหมาะสม (หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ, 2562)

โครงการหอจดหมายเหตุฯ ให้ความสำคัญอย่างยิ่งต่อเอกสารที่เกี่ยวข้องกับปูชนียบุคคลที่มีอุปการะคุณทางการแพทย์และการสาธารณสุข ตลอดจนปราชญ์ท้องถิ่นที่ดูแลเรื่องสุขภาพให้แก่ประชาชนไทย ดังนั้น รายชื่อบุคลากรทางด้านนี้ในช่วง 100 ปี การสาธารณสุขไทย ที่ผ่านมามีกำหนดให้รวบรวมเอกสารของพ่อเสม (เรียกตามอาจารย์หมอทั้งหลายที่ให้ความเคารพต่อท่าน) ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในวัย 97 ปี เมื่อปี พ.ศ. 2551 นั้น (ท่านเกิดใน พ.ศ. 2454) รวมอยู่ด้วย เพราะเหตุว่า¹ ท่านมีประสบการณ์และมีผลงานที่ทรงคุณค่าแก่การเรียนรู้ไม่เพียงเพราะท่านใช้ชีวิตอยู่ในช่วงเปลี่ยนแปลงทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ กล่าวคือ ช่วงการเรียนแพทย์และโรงเรียนแพทย์ในยุคแรก หรือการปฏิรูประบบสาธารณสุขไทยครั้งสำคัญที่เกิดขึ้นในช่วงชีวิตของท่านยังเป็นแรงบันดาลใจให้คนรุ่นใหม่ การมีส่วนร่วมในปราบอหิวาตกโรคที่ระบาดที่อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม หลังเรียนจบจากโรงเรียนแพทย์ พ.ศ. 2478 การเป็นผู้บริหารคนแรกของ “โฮงยาไทย” หรือต่อมา คือ โรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ พ.ศ. 2480 ที่จังหวัดเชียงราย โดยวิธี

ระดมเงินบริจาคจากชาวบ้านเพื่อก่อสร้างโรงพยาบาลและริเริ่มระเบียบเงินบำรุงของโรงพยาบาลที่ส่งผลจนถึงปัจจุบัน การก่อตั้งธนาคารเลือดแห่งแรกในประเทศไทย การปราบโรคซิฟิลิสที่ระบาดในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 บทบาทของท่านในสงครามเชียงตุง ประเทศพม่า การย้ายมารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง พ.ศ. 2494 และก่อตั้งโรงพยาบาลเด็กตามนโยบายสร้างชาติของจอมพล ป. พิบูลสงคราม การผ่าตัดแยกร่างฝาแฝดสยามรายแรกของประเทศไทยที่โรงพยาบาลเด็ก พ.ศ. 2499 ซึ่งทำให้ท่านมีชื่อเสียงไปทั่วโลก เมื่อท่านเป็นฝ่ายบริหารด้านการเมืองครั้งดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขได้บุกเบิกสร้างโรงพยาบาลในภูมิภาค ริเริ่มงานสาธารณสุขมูลฐาน ส่งเสริมสมุนไพรและการแพทย์แผนไทย ให้กำเนิดนโยบายแห่งชาติทางด้านยาและบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2524 รวมทั้งสนับสนุนและโอบอุ้มองค์กรเอกชนเพื่อการพัฒนาสุขภาพและสังคมให้มีความเข้มแข็งในสังคมไทย (สันติสุข, 2555) โครงการจัดสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่ ณ จังหวัดนนทบุรี (พ.ศ. 2534) เป็นต้น

ในด้านการดำรงชีวิตนั้นท่านประพฤติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ชาวสาธารณสุขจนตลอดชีวิตการทำงาน โดยทุ่มเท อุทิศพลังแรงกาย พลังแรงใจ และพลังสติปัญญาในการริเริ่มสร้างแนวคิดการดูแลสุขภาพอนามัยให้แก่ประชาชน บูรณาการงานป้องกันโรค ส่งเสริมสุขภาพและการรักษาพยาบาลเข้าด้วยกัน สนับสนุนการพัฒนางานที่มีความก้าวหน้าและเท่าทันต่อปัญหาสุขภาพที่มีผลกระทบจากสังคมและเศรษฐกิจ เป็นผู้นำที่มีความรู้ความสามารถทั้งด้านการบริหาร การบริการ และวิชาการ ด้วยจิตใจที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม ตลอดจนเป็นกำลังสำคัญในการปฏิรูปกระทรวงสาธารณสุขให้มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางก้าวหน้าซึ่งส่งผลจนถึงปัจจุบัน (สันติสุข, 2555)

ในบริบทของสังคมไทยแม้โดยทั่วไปไม่ค่อยมีองค์การหรือบุคคลที่จัดเก็บรักษาและให้ความสำคัญของเอกสารส่วนบุคคลเนื่องจากต้องใช้ทรัพยากรและบุคลากรที่รักและมีความรู้เฉพาะทางในการดูแลรักษา เช่น นักจดหมายเหตุ นักวิชาการ โสตทัศน จดหมายเหตุ นักวิชาการคอมพิวเตอร์ รวมทั้งสถานที่ที่เหมาะสม เป็นต้น แต่เอกสารเหล่านี้ยังคงมีคุณค่าในตัวเอง โดยเฉพาะคุณค่าในแง่ประวัติศาสตร์ คุณค่าด้านการเป็นหลักฐานและการอ้างอิง ที่เกี่ยวข้องกับ

บุคคลสำคัญซึ่งทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นข้อมูลต้นฉบับที่มีคุณค่าทั้งด้านประวัติศาสตร์ การแพทย์ การเมือง การบริหาร และการอ้างอิงทางการแพทย์และการสาธารณสุข อันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ชนรุ่นหลังที่จะใช้เป็นแรงบันดาลใจและแนวทางในการถือปฏิบัติในหน้าที่ทางราชการและการช่วยเหลือสังคมและประเทศชาติให้บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามภาระหน้าที่ของตนต่อไป

ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในฐานะที่ท่านเป็นผู้มีคุณูปการต่อวงการแพทย์และการสาธารณสุขในช่วง 100 ปี การสาธารณสุขไทย โดยทีมงานของหอจดหมายเหตุฯ ได้เข้าไปสำรวจเพื่อรวบรวมเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2551 (หอจดหมายเหตุฯ สาธารณสุขแห่งชาติ, 2551 – 2552) และเข้าไปจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารต้นปี พ.ศ. 2552 และขนย้ายเอกสารที่ท่านอนุญาตให้จัดเก็บจนถึง 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

การที่ท่านเป็นผู้บุกเบิกการแพทย์ในชนบท เป็นอาจารย์ ผู้บริหาร นักวิจัย นักประวัติศาสตร์ทางการแพทย์และการสาธารณสุขอย่างแท้จริง ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่เป็นแรงบันดาลใจให้แก่แพทย์ทั้งหลายในกาลต่อมา ที่ดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุฯ สาธารณสุขแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข เพื่อให้เห็นถึงขอบเขตของเอกสารที่ได้รับ การจัดแบ่งช่วงชีวิตการทำงาน และผลการจัดทำบัญชีเอกสาร วิเคราะห์คุณค่าของเอกสาร ตลอดจนข้อเสนอนะ แก่สถาบันที่มีการจัดการเอกสารส่วนบุคคล ซึ่งยังไม่ปรากฏว่ามีการนำเสนอในลักษณะนี้มาก่อน จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อประวัติศาสตร์ทางการแพทย์และการสาธารณสุขไทยและสังคมโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.1 เพื่อศึกษาการจัดการเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุฯ สาธารณสุขแห่งชาติ

1.2 เพื่อศึกษาขอบเขตเอกสารของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ที่ได้รับการจัดแบ่งช่วงชีวิตการทำงานและผลการจัดทำบัญชีเอกสาร

1.3 เพื่อวิเคราะห์คุณค่าของเอกสาร ตามบริบทในช่วงชีวิตและงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว

1.4 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการพัฒนาการจัดการเอกสารส่วนบุคคลกลุ่มอื่น ๆ แก่หน่วยงานที่ดำเนินการจัดเก็บและให้บริการจดหมายเหตุ เพื่ออำนวยความสะดวกสูงสุดทั้งต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติ

2. เครื่องมือการวิจัย

2.1 ขอบเขตของการวิจัย

บทความนี้เป็นงานบทความวิจัยเชิงคุณภาพที่นำเสนอกรณีศึกษาการจัดการเอกสารส่วนบุคคลของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุขเพื่อจะแสดงให้เห็นถึงขอบเขตของเอกสารที่ได้รับ การจัดแบ่งช่วงชีวิตการทำงาน และผลการจัดทำบัญชีเอกสารสำหรับให้บริการแก่สาธารณะ ดังนี้

2.1.1 เป็นการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องและศึกษาตามระเบียบวิธีทางประวัติศาสตร์เชิงวิเคราะห์โดยอาศัยหลักฐานจากเอกสารส่วนบุคคลของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ ที่จัดหมวดหมู่แล้วจำนวน 272 กล่อง และเอกสารที่ยังไม่ได้จัดหมวดหมู่ จำนวน 17 กล่อง

2.1.2 วิเคราะห์และตรวจทานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวม เพื่อให้ได้ข้อมูลที่แจ่มชัด ถูกต้อง และมีความสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษา

2.1.3 วิเคราะห์ถึงการแบ่งขอบเขตเนื้อหาของเอกสารตามประวัติของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ตามประเภทและระบบการจัดหมวดหมู่เอกสารจดหมายเหตุ

2.1.4 สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ ถึงคุณค่า สภาพปัญหา และแนวทางการศึกษาเอกสารส่วนบุคคลอื่น ๆ ต่อไป

2.2 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

2.2.1 ทำให้เข้าใจระบบการจัดการเอกสารของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ สามารถนำข้อมูลมาใช้เพื่อประกอบการศึกษาและวิจัยด้านประวัติศาสตร์ทางการแพทย์

และการสาธารณสุขได้สะดวกยิ่งขึ้น

2.2.2 ทำให้ทราบถึงคุณค่าของเอกสารส่วนบุคคลและเผยแพร่เกียรติประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เพื่อเป็นตัวอย่างในการบำเพ็ญประโยชน์แก่สังคมและประเทศชาติโดยส่วนรวมของผู้ศึกษาและบุคคลากรทางการแพทย์และการสาธารณสุขสืบไป

2.2.3 สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดการเอกสารส่วนบุคคลกลุ่มอื่น ๆ ให้แก่หน่วยงานที่จัดเก็บและให้บริการด้านจดหมายเหตุได้อย่างเหมาะสม อันจะอำนวยประโยชน์สูงสุด ทั้งต่อประชาชน สังคม และประเทศชาติต่อไป

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

3.1 การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

เมื่อได้วางโครงร่างอย่างสังเขปแล้ว ผู้วิจัยได้ดำเนินการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเอกสาร จดหมายเหตุส่วนบุคคล ประกอบด้วยเอกสาร จดหมายเหตุ หนังสือ บทคัดย่องานวิจัยและวิทยานิพนธ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิจัย ดังนี้

บุญญประภา ภูษา (2552) การวิเคราะห์เอกสารจดหมายเหตุของหอประวัติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เป็นบทความที่เขียนขึ้นจากส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์หลักสูตรอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์และสารนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2550 เพื่อวิเคราะห์เอกสารจดหมายเหตุของหอประวัติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในด้านแหล่งที่มา ประเภท ลักษณะ เนื้อหา ภาษา และอายุ ของเอกสารจดหมายเหตุที่เก็บรักษาอยู่ในหอประวัติศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยจำนวนทั้งสิ้น 6,474 แฟ้ม โดยใช้แบบบันทึกข้อมูลเป็นเครื่องมือในการวิจัย ผลการวิจัยพบว่า เอกสารจดหมายเหตุส่วนใหญ่มีแหล่งที่มาจากคณะ เป็นเอกสารสำเนา เป็นภาษาไทย และมีอายุอยู่ในช่วง พ.ศ. 2505 – 2524 เอกสารจดหมายเหตุจำนวนมากที่สุดเป็นประเภทบันทึก และมีเนื้อหาเกี่ยวกับรายงานการประชุม จากสมมติฐานที่กำหนดไว้คือ เอกสารจดหมายเหตุส่วนใหญ่เป็นเอกสารจากคณะ เป็นประเภทบันทึก มีลักษณะเป็นเอกสารต้นฉบับ มีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักสูตรและการเรียนการสอน เป็นภาษาไทย และมีอายุอยู่ในช่วง พ.ศ. 2505 – 2524 สามารถสรุปได้ว่าผล

ภาพที่ 3 และ 4 สภาพอาคารที่จัดเก็บเอกสารส่วนบุคคล ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ที่บ้านเลขที่ 438 ซอยสุขุมวิท 93 กรุงเทพฯ (หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ, 2551 – 2552: (1) สบ 1.2/3) ผู้เขียนและทีมงานชุดแรก เมื่อครั้งได้รับความเมตตาให้เข้าไปสำรวจและจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารให้ท่านปลาย พ.ศ. 2551 ถึงต้นปี พ.ศ. 2553

การวิจัยที่สอดคล้องกับสมมติฐาน คือ เอกสารจดหมายเหตุส่วนใหญ่เป็นเอกสารจากคณะ เป็นภาษาไทย และมีอายุอยู่ในช่วง พ.ศ. 2505 – 2524 ส่วนผลการวิจัยที่ไม่สอดคล้องกับสมมติฐานคือ เอกสารจดหมายเหตุส่วนใหญ่เป็นเอกสารสำเนา และจำนวนมากที่สุดเป็นประเภทบันทึก มีเนื้อหาเกี่ยวกับรายงานการประชุม

บทความนี้แสดงให้เห็นว่าเอกสารของหอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งเป็นเอกสารองค์การทางการศึกษาสำคัญของประเทศไทยที่มีปริมาณมากและเก่าแก่ถึง พ.ศ. 2441 มีคุณค่าต่อการค้นคว้าและวิจัย แต่ยังไม่ได้รับการศึกษาเพื่อวิเคราะห์และจัดระบบเอกสารด้านประวัติศาสตร์ในภาพรวมนี้ทั้งหมด เมื่อจัดระบบเอกสารจดหมายเหตุเรียบร้อยแล้วจะทำให้ผู้ใช้บริการสามารถเข้าถึงเอกสารสำคัญทางประวัติศาสตร์ของหอประวัติฯ นี้ได้สะดวกครบถ้วนเนื่องจากเป็นหัวใจในการก่อตั้งหอประวัติหรือหอจดหมายเหตุ ผู้วิจัยจึงเห็นว่าแนวทางการศึกษาและสำรวจเอกสารจดหมายเหตุในครั้งนี้สามารถนำมาต่อยอดในการจัดการเอกสารศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ ซึ่งเป็นเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลและยังไม่ได้จัดระบบเอกสารทั้งหมดได้อีกทางหนึ่งทั้งการวิเคราะห์แหล่งที่มา ประเภท ลักษณะ เนื้อหา ภาษา และอายุของเอกสารจดหมายเหตุ

บุญยวัจน์ มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ (2554) *วรรณสารการศึกษา : ประมวลเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล* ได้รวบรวมข้อมูลเอกสารส่วนบุคคลของหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ซึ่งเก็บรักษาไว้โดยหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ภายหลังจากโอนย้ายมาจากหอสมุดแห่งชาติ เมื่อวันที่ 8 เมษายน พ.ศ. 2523 จำนวน 9 กล่อง ซึ่งหอจดหมายเหตุแห่งชาติได้จัดหมวดหมู่ตามเนื้อหาเป็น 3 หมวด ได้แก่ (1) บทบาทการบริหารราชการตั้งแต่ครั้งดำรงตำแหน่งเป็นปลัดกระทรวงจนถึงรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และหน้าที่ราชการพิเศษอื่น ๆ (2) จดหมายโต้ตอบกับบุคคลต่าง ๆ (3) บทประพันธ์ และคำกล่าวเนื่องในโอกาสต่าง ๆ เพื่อเขียนบทความป้องกันตนจากเอกสารดังกล่าวแล้วจัดพิมพ์เป็นหนังสือในปี พ.ศ. 2554 ภายในหนังสือเรียงตาม พ.ศ. และหมายเลขกล่อง ตามลำดับ ภายในกล่องเรียงตามรหัสเอกสารแล้วสรุปเนื้อหาเป็นเรื่อง ๆ จนครบ ศาสตราจารย์หม่อมหลวงปิ่น มาลากุลได้อุทิศตนเพื่อการพัฒนาการศึกษาของประเทศไทยตลอดช่วงชีวิตของท่านอันทำให้เกิดผลงานและพัฒนากิจการด้านศึกษามากมาย ท่านได้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองด้านการศึกษาที่สำคัญ ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการตั้งแต่ พ.ศ. 2500 ถึง พ.ศ. 2512 เป็นเวลายาวนานถึง 12 ปีเศษ จึงเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาการศึกษาของไทยคนหนึ่ง สามารถนำมาปรับใช้เพื่อพัฒนาการศึกษาไทยในปัจจุบันได้เป็นอย่างดี จึงเป็นเอกสารที่เหมาะสมสำหรับนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไป เอกสารส่วนบุคคลของท่านซึ่งได้เก็บรวบรวมไว้โดยหอจดหมายเหตุแห่งชาตินี้ เมื่อรวบรวมและจัดพิมพ์เป็นหนังสือแล้วจึงให้ความสะดวกในการศึกษา ค้นคว้า เพื่อการพัฒนาการศึกษาไทยต่อไป

หนังสือเล่มนี้สะท้อนแนวคิดด้านการศึกษาของศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล จากเอกสารจดหมายเหตุของท่านที่ถูกเก็บรักษาไว้โดยหอจดหมายเหตุแห่งชาติ และได้จัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว เพื่อเชิดชูเกียรติในฐานะท่านเป็นผู้มีส่วนสำคัญในการวางรากฐานการพัฒนาการศึกษาของไทยคนหนึ่ง นอกจากนี้ยังใช้เป็นคู่มือและหนังสือแนะนำเอกสารของท่านให้สะดวกยิ่งขึ้นสำหรับนักการศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจในการศึกษา และการจัดโครงสร้างของเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา และการจัดทำหนังสือนี้ยังสามารถใช้เป็นแบบอย่างเพื่อต่อยอดในการจัดทำเอกสารส่วนบุคคลอื่น ๆ ที่สำคัญของ

ประเทศไทยได้ ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่า รูปแบบการจัดโครงสร้างเอกสาร การวิเคราะห์เนื้อหา การจัดเรียง สามารถนำมาใช้กับการจัดการเอกสารศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ในหोजดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ ตลอดจนจัดทำเป็นเครื่องมือช่วยค้นประเภทหนังสือแนะนำจดหมายเหตุส่วนบุคคลต่อไป และเพื่อเป็นรูปแบบการเชิดชูเกียรติท่านในฐานะเป็นผู้วางรากฐานด้านการแพทย์และการสาธารณสุข ตลอดจนด้านการศึกษาของประเทศไทยที่สำคัญคนหนึ่ง

เพชรรุ้ง เทียนปวีโรจน์ (2557) จดหมายเหตุเจมส์ โลว์: ภาพสะท้อนประวัติศาสตร์หัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งทะเลตะวันตกสมัยต้นรัตนโกสินทร์, เป็นบทความที่มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาเอกสารประวัติศาสตร์ “จดหมายเหตุเจมส์ โลว์” ซึ่งมีความสำคัญในการศึกษาประวัติศาสตร์หัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งทะเลตะวันตกในสมัยต้นกรุงรัตนโกสินทร์ ข้อมูลจากเอกสารแสดงให้เห็นถึงทัศนคติของชาวอังกฤษต่อพระมหากษัตริย์ของสยาม ขุนนาง ระบบราชการ ทัศนะทางการทูต และการแสดงความสนใจในหัวเมืองปักษ์ใต้ชายฝั่งทะเลตะวันตก เช่น กลางพังงา ไทรบุรี อีกทั้งยังให้ข้อมูลเกี่ยวกับสภาพบ้านเมือง สภาพเศรษฐกิจ อาหาร การกิน การแต่งกาย การละเล่น และปัญหาในหัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งทะเลตะวันตก เป็นต้น

บทความนี้แสดงมุมมองของชาวตะวันตกที่มีต่อสถาบันกษัตริย์ ระบบขุนนาง และข้าราชการของประเทศสยามสมัยต้นรัตนโกสินทร์จากเอกสารประวัติศาสตร์โดยศึกษาเฉพาะหัวเมืองในปักษ์ใต้ด้านชายฝั่งตะวันตกซึ่งเป็นบันทึกรายวันที่ผู้บันทึกคือร้อยโทเจมส์ โลว์ เจ้าหน้าที่ของบริษัทอินเดียตะวันออกของอังกฤษที่ประจำอยู่ที่ป็นัง ผู้อยู่ในเหตุการณ์ระหว่างการเดินทางจากป็นัง ประเทศมาเลเซีย ไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช ประเทศไทย เดือนพฤษภาคม – สิงหาคม พ.ศ. 2367 เอกสารยังสะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองซึ่งอังกฤษเริ่มขยายอิทธิพลเข้ามาในสยามผ่านมลายู ทั้งข้อมูลสภาพบ้านเมือง สภาพเศรษฐกิจ ความเป็นอยู่ผู้คน เป็นความเห็นส่วนตัว และถือเป็นเอกสารสำคัญเพียงชิ้นเดียว ซึ่งตรงตามความหมายของจดหมายเหตุ ที่พูดถึงวิถีชีวิต สังคมและวัฒนธรรมของผู้คนในหัวเมืองปักษ์ใต้ในปลายรัชสมัยรัชกาลที่ 2 - ต้นรัชกาลที่ 3 บทความนี้สามารถนำมาต่อยอดในการวิเคราะห์

เอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์เสม พริ้งพวงแก้ว ได้เป็นอย่างดี เนื่องจากมีเอกสารที่เป็นบันทึกลายมือเขียนต้นฉบับของท่านจำนวนมากที่บอกเล่าสะท้อนประวัติศาสตร์ทางการแพทย์ การเมือง การศึกษา และเอกสารอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตลอดชีวิตของท่าน ซึ่งจัดเก็บไว้ที่หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาตินี้

สุทัศน์ ดวงดีเด่น (2552) นายแพทย์โธมัส เฮย์วาร์ด เฮย์ส กับโรงพยาบาลเลิดลิน กรมการแพทย์ บทความนี้เสนอประวัติของนายแพทย์ โธมัส ที เฮย์เวิร์ด เฮย์ส (Thomas Heyward Heys M.D.) หรือหมอเฮย์ส ที่มีคุณูปการต่อโรงพยาบาลเลิดลินและแพทย์แผนปัจจุบันของประเทศไทยในสมัยเริ่มแรก บอกเล่าประวัติของหมอเฮย์สตั้งแต่เกิดเมื่อวันที่ 21 กันยายน พ.ศ. 2396 ที่รัฐคาโรไลนา ประเทศสหรัฐอเมริกา พ.ศ. 2418 จนกระทั่งเรียนจบวิชาปริญญากิจการวิทยาลัยเภสัชศาสตร์แมรีแลนด์ (Maryland College of Pharmacy) และเข้าเรียนแพทย์ที่มหาวิทยาลัยแมรีแลนด์ (Maryland) เมื่อสอบไล่วิชาแพทย์ได้แล้ว ในปี พ.ศ. 2428 แล้วจึงเข้าทำงานในโรงพยาบาลฝ่ายการเรือ เป็นศัลยแพทย์ผู้ช่วย ต่อมาท่านได้เข้าทำงานกับคณะมิชชันนารี ในปีเดียวกันและได้อาสามาทำงานในประเทศไทย ณ ตอนนั้น ภายหลังจาก “โรงศิริราชพยาบาล” โรงพยาบาลหลวงแห่งแรกของประเทศ เปิดทำการได้ 2 ปี โรงเรียนแพทย์ก็เริ่มเปิดทำการสอนเมื่อ พ.ศ. 2432 ตั้งชื่อว่า “โรงเรียนแพทยากร” ต่อมาคณะกรรมการของโรงพยาบาลพิจารณาเห็นว่า แพทย์ที่ทำการรักษาประชาชนอยู่ขณะนั้น มีเพียงแพทย์แผนโบราณ ส่วนแพทย์แผนปัจจุบันมีอยู่น้อยคน ซึ่งเป็นชาวต่างประเทศทั้งหมด จึงได้จัดให้มีการเรียนการสอนวิชาแพทย์แบบตะวันตกขึ้น โดยมอบกระทรวงธรรมการให้จัดจ้างหมอเฮย์ส แพทย์ของคณะมิชชันนารีเพรสไบทีเรียน ชาวอเมริกัน มาเป็นอาจารย์แผนปัจจุบัน และให้หมอเฮย์สพักอยู่ที่โรงพยาบาลบางรัก เพื่อจะได้รักษาชาวต่างประเทศด้วย ให้เงินเดือน ๆ ละ 800 บาท สอนอยู่เป็นระยะเวลาเกือบ 2 ปีจึงลาออก แล้วย้ายไปประจำเป็นแพทย์อยู่โรงพยาบาลบางรัก แม้จะเป็นเพียงช่วงระยะเวลาสั้น ๆ ที่หมอเฮย์สสอนอยู่ที่โรงเรียนแพทยากร ของโรงศิริราชพยาบาลในขณะนั้น แต่คุณูปการของท่านในฐานะอาจารย์แพทย์ท่านแรกของศิริราชมีเป็นอนงประการ จึงนับว่าท่านเป็นครูแพทย์ผู้นำสรรเสริญอย่างยิ่งของวงการแพทย์ในประเทศไทย

บทความพิเศษนี้จัดทำขึ้นเพื่อเป็นการเชิดชูเกียรติแก่นายแพทย์ โธมัส ที

เฮย์เวิร์ด เฮย์ส (Thomas Heyward Heys M.D.) หรือหมอเฮย์ส ที่มีคุณูปการต่อโรงพยาบาลเลิดสินซึ่งถือเป็นสถาบันที่เก่าแก่และชั้นนำทางการแพทย์จนถึงปัจจุบัน ตลอดจนการอุทิศชีวิตเพื่อการแพทย์แผนปัจจุบันของประเทศไทยในสมัยเริ่มแรก โดยรวบรวมข้อมูลจากหนังสือที่ระลึกและหนังสือประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องซึ่งถือเป็นเอกสารหลักฐานชั้นรองในการจัดทำ แต่การจัดทำบทความของผู้เขียนครั้งนี้จะใช้ข้อมูลจากประสบการณ์ในกระบวนการทำงานจดหมายเหตุและจากเอกสารต้นฉบับของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ เพื่อบอกเล่าชีวประวัติผู้มีความคุณูปการทางการแพทย์และการสาธารณสุขจากอดีตจนถึงสิ้นสุดที่เอกสารชุดสุดท้ายโดยอาศัยกรอบในหนังสือนี้ เพื่อเผยแพร่เอกสาร เชิดชูเกียรติคุณความดีของท่าน และตระกุกที่ได้มอบความไว้วางใจในการจัดเก็บและอนุญาตให้เผยแพร่แก่สาธารณชนรุ่นหลัง

สันติสุข โสภณสิริ และคณะ (2549 ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2) *เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว* เป็นหนังสือที่เรียบเรียงจากชีวประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ตลอดระยะเวลาหนึ่งศตวรรษของท่านเพื่อสะท้อนภาพวิวัฒนาการทางการแพทย์และสาธารณสุขของไทยในช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา เพื่อเป็นแรงบันดาลใจให้แก่แพทย์ นักการสาธารณสุข หรือผู้มีวิชาชีพอื่น ๆ ในการทำงานเพื่ออนาคตของส่วนรวม ประชาชน สังคม และประเทศชาติ โดยรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว และภรรยา ภาพประกอบต้นฉบับจากครอบครัว การสัมภาษณ์อดีตผู้บริหารในวงการแพทย์ และการสาธารณสุขและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล บทความจากวารสารและหนังสือทางการแพทย์ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

การวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้กรอบโครงสร้างชีวประวัติของท่านจากหนังสือเล่มนี้ร่วมกับหนังสือชีวประวัติเล่มอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำระบบโครงสร้างเอกสารจดหมายเหตุของท่าน แต่ใช้หลักฐานต้นฉบับที่มีอยู่จริงเป็นหลักซึ่งจัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติเพื่อให้เอกสารสำคัญของชาติกลุ่มนี้สนับสนุนข้อมูลในหนังสือที่เกี่ยวข้องกับท่าน ได้รับการยืนยันว่าถูกต้อง และมีการจัดเรียงสมบูรณ์มากที่สุด ให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีความ

ปลอดภัย และให้บริการแก่สาธารณะ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือสืบค้นสำหรับเอกสารกลุ่มนี้ต่อไป ตามวัตถุประสงค์แห่งการบริจาคของครอบครัวท่านสืบไป

นิตยา เกียรติยังอังสุลี และคณะ (บก.), (2554) *ขบวนการสานต่อ หนึ่งศตวรรษยืนหยัดเพื่อสังคม : เสม พริ้งพวงแก้ว* เป็นหนึ่งในชุดหนังสือ “หนึ่งคนยืนหยัดหนึ่งศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว” ที่จัดทำขึ้นเนื่องในโอกาสพิเศษที่ศาสตราจารย์จารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว แพทย์ต้นแบบผู้มีคุณูปการต่อสังคมไทย ที่ยืนหยัดในอุดมคติและอุดมการณ์ได้อย่างมั่นคง ตลอดหนึ่งศตวรรษให้กับสังคมไทย ความก้าวหน้าด้านการแพทย์ การใช้ยาสมุนไพร นโยบายประชากร นโยบายยา ระบบบริการและการดูแลสุขภาพอนามัยของประชาชนจากการบุกเบิกริเริ่มของหมอชนบท มีอายุครบ 100 ปี ในวันที่ 31 พฤษภาคม 2554 และเป็นหนังสือเชิดชูเกียรติแด่ท่าน และจัดงานดังกล่าวขึ้น ณ หอประชุมใหญ่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม 2554

หนังสือเล่มนี้จัดทำขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติ ไม่มีระบบอ้างอิงที่มาของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้กรอบโครงสร้างชีวประวัติของท่านจากหนังสือเล่มนี้ร่วมกับหนังสือชีวประวัติเล่มอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำระบบโครงสร้างเอกสารจดหมายเหตุของท่าน โดยใช้หลักฐานต้นฉบับที่มีอยู่จริงเป็นหลักซึ่งจัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติเพื่อให้เอกสารสำคัญของชาติกลุ่มนี้ยืนยันความถูกต้องแก่หนังสือด้วย และให้ได้รับการจัดเรียงสมบูรณ์ที่สุดให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีความปลอดภัย และให้บริการแก่สาธารณะ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือสืบค้นสำหรับเอกสารกลุ่มนี้ต่อไป ตามวัตถุประสงค์แห่งการบริจาคของครอบครัวท่านสืบไป

วิชัย โชควิวัฒน์ (2554) *หนึ่งคนยืนหยัด หนึ่งศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว*. เป็นหนึ่งในชุดหนังสือ “หนึ่งคนยืนหยัดหนึ่งศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว” ที่สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.) จัดทำขึ้นเพื่อแสดงความกตัญญูกตเวทิตาและเพื่อเผยแพร่ประวัติชีวิตและผลงานของท่าน ให้เป็นแบบอย่างที่ดีและเป็นแรงบันดาลใจให้กับคนรุ่นต่อ ๆ ไปในการดำเนินชีวิตอย่างมีอุดมการณ์เพื่อสังคมยิ่ง ๆ ขึ้นไป

หนังสือเล่มนี้เป็นอีกเล่มที่จัดทำขึ้นเพื่อเชิดชูเกียรติ ไม่มีระบบอ้างอิงที่มาของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้กรอบโครงสร้างชีวประวัติของท่านจากหนังสือเล่มนี้ร่วมกับหนังสือชีวประวัติเล่มอื่น ๆ เพื่อนำมาใช้ในการจัดทำระบบโครงสร้างเอกสารจดหมายเหตุของท่าน โดยใช้หลักฐานต้นฉบับที่มีอยู่จริงเป็นหลักซึ่งจัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติเพื่อให้เอกสารสำคัญของชาติกลุ่มนี้ยืนยันความถูกต้องให้แก่หนังสือนี้ด้วย และได้รับการจัดเรียงอย่างสมบูรณ์มากที่สุด ให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีความปลอดภัย และให้บริการแก่สาธารณะ เพื่อนำไปเป็นข้อมูลในการจัดทำคู่มือสืบค้นสำหรับเอกสารกลุ่มนี้ต่อไป ตามวัตถุประสงค์แห่งการบริจาคของครอบครัวท่านสืบไป

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ, 2579 – 2552, เอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว, (เอกสารต้นฉบับ), เอกสารจดหมายเหตุชุดนี้จัดเก็บในหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ จำนวน 270 กล่อง ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้เขียนจะใช้เป็นเอกสารหลักในการศึกษาตามกรอบโครงสร้างชีวประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว และกรอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย เพื่อให้เอกสารสำคัญของชาติกลุ่มนี้ได้รับการจัดเรียงสมบูรณ์ที่สุด ยืนยันความถูกต้อง ใช้ในการอ้างอิงที่เกี่ยวข้อง ให้สามารถเข้าถึงได้สะดวก มีความปลอดภัย และให้บริการแก่สาธารณะตามวัตถุประสงค์แห่งการบริจาคของครอบครัวท่านสืบไป

3.2 ระเบียบวิธีวิจัย

การเขียนบทความวิจัยครั้งนี้ผู้เขียนได้รวบรวมข้อมูลตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังนี้

3.2.1 สภาพเอกสารเมื่อสำรวจ พ.ศ. 2551 ครั้งแรก

ทีมงานของหอจดหมายเหตุฯ ได้เข้าไปสำรวจเพื่อรวบรวมเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ครั้งแรกเมื่อวันที่ 15 ตุลาคม พ.ศ. 2551 ที่บ้าน 438 ซอยสุขุมวิท 93 กรุงเทพมหานคร เพื่อจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารให้ท่าน เนื่องจากท่านยังไม่อนุญาตให้นำเอกสารต่าง ๆ มาจัดเก็บที่หอจดหมายเหตุฯ จึงเรียงเรียงเหตุการณ์ตั้งแต่สถานที่ สภาพบริเวณที่จัดเก็บเอกสาร อุปกรณ์และขั้นตอนการทำงาน และการสำรวจ พบว่า

1) **สถานที่จัดเก็บเอกสาร** ท่านสร้างห้องสำหรับจัดเก็บเอกสาร หนังสือ และวารสารต่าง ๆ คล้ายเป็นห้องสมุด ด้วยอาคารไม้ 3 ห้อง มีฝาด้านเป็นไม้ กระดานทาสีฟ้า มีผ้าทำด้วยไม้กระดานซี่เล็ก ๆ และหลังคามุงกระเบื้อง โดยทำทางเดินมีหลังคาเชื่อมกับทางเดินเข้าหน้าบ้านเพื่อป้องกันแดดและฝน มีหน้าต่างกระจก และประตูเปิด-ปิด ด้านหน้าอาคารหันหน้ามาทางด้านหน้าบ้าน บริเวณนี้ท่านยังใช้เป็นพื้นที่สำหรับนั่งอ่านหนังสือ ต้อนรับแขก และทำงานอื่น ๆ ประจำวัน ด้านข้างสร้างเป็นศาลาสำหรับวางโต๊ะรับประทานอาหารและสำหรับเลี้ยงแขกผู้มาเยี่ยมเยือน

2) **สภาพภายในอาคาร** เอกสารและหนังสือ วารสาร จะได้รับการจัดเรียงเป็นเรื่อง ๆ ไป บนชั้นเหล็ก ตู้ไม้และยกพื้นสูง บางเรื่องแม้ได้รับการจัดพิมพ์ในวารสารต่าง ๆ ท่านจะสอดไว้กับบทความหรือหัวข้อเรื่องนั้น ๆ ภายในเล่มเดียวกัน และเก็บไว้ในชั้นเดียวกัน เพื่อให้ค้นอ่านง่ายในภายหลัง ส่วนเกียรติบัตรต่าง ๆ จะวางไว้ด้านบนหนังสือเหล่านี้

3.2.2 การสำรวจและจัดทำบัญชีเอกสาร พ.ศ. 2551 – 2553

ภายหลังที่ทีมผู้บริหารได้เข้าชี้แจงความเป็นมาของหอจดหมายเหตุฯ และเชิญท่านเข้าร่วมงานสัมมนาผู้รู้เห็นประวัติศาสตร์ระบบสุขภาพไทย ครั้งที่ 1 เมื่อวันที่ 19 เดือนกันยายน พ.ศ. 2551 ท่านได้มอบเอกสารที่รวบรวมข้อมูลสำหรับการสัมมนาครั้งนี้ให้ทีมงานหอจดหมายเหตุฯ จำนวน 2 กล่อง เป็นข้อมูลประวัติศาสตร์ชาติไทยและประวัติและผลงานของท่านซึ่งเก็บสะสมและรวบรวมตั้งแต่เริ่มปฏิบัติงาน พ.ศ. 2478 – ปัจจุบัน สำหรับประวัติศาสตร์ชาติไทยเป็นการรวบรวมข้อมูลวิวัฒนาการการเกิดของมนุษย์ตั้งแต่สมัยมนุษย์วานร ยุคหิน สมัยก่อนประวัติศาสตร์ สมัยประวัติศาสตร์จีนที่เป็นต้นกำเนิดตระกูลไทย สมัยอาณาจักรน่านเจ้า เชียงแสน ล้านนา-ล้านช้าง สมัยนครวัด-นครธม สุโขทัย อโยธยา ซึ่งมีลักษณะเป็นหนังสือ นิตยสาร กระดาษแผ่น ส่วนประวัติและผลงานเป็นเอกสารเกี่ยวกับการปฏิบัติงานตั้งแต่ พ.ศ. 2478 – 2550 ซึ่งปรากฏในบทความจากหนังสือ วารสาร วีทีโอ เอกสารการปฏิบัติงานประจำวันของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว (หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์ระบบสุขภาพไทย², 2551)

1) อุปกรณ์และขั้นตอนการสำรวจเอกสาร

ภายหลังได้รับอนุญาตให้เข้าไปสำรวจเอกสารและจัดทำบัญชีแล้ว ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านมีเงื่อนไข คือ

1.1) ห้ามเคลื่อนย้ายกองเอกสารแต่ละแถวออกจากกัน ให้จัดทำบัญชีตามสภาพเดิมที่ท่านจัดไว้แล้วเท่านั้น

1.2) เอกสารที่จัดทำบัญชีจะกระทำได้เฉพาะที่จัดเก็บในอาคารจัดเก็บเอกสารเท่านั้น และยังมิอนุญาตให้นำมาจัดเก็บในหอจดหมายเหตุฯ ในขณะนั้น

เมื่อทีมงานหอจดหมายเหตุได้รับอนุญาตและได้รับมอบหมายให้ดำเนินการสำรวจเอกสารของท่าน ดังกล่าว ทีมงานจึงต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด เนื่องจากท่านจะคอยสอดส่องดูแลตลอดการปฏิบัติงาน และจัดเตรียมอุปกรณ์ ดังนี้

1.3) อุปกรณ์จัดทำบัญชีเอกสาร เช่น แบบฟอร์มการลงบัญชีสำรวจเอกสาร ขนาดเอ 4 ดินสอ ปากกา ยางลบ แปรงทำความสะอาดขนอ่อน แปรงเอกสารไรกรด ซิลิกาเจลป้องกันความชื้น เป็นต้น

1.4) อุปกรณ์ป้องกันตนเองในปฏิบัติงาน เช่น ถุงมือผ้า หน้ากากอนามัย เป็นต้น

1.5) อุปกรณ์สำหรับขนย้าย ได้แก่ กล่องลูกฟูกสีน้ำตาลสำหรับบรรจุเอกสารที่จัดทำบัญชีเอกสารแล้ว เพื่อนำเอกสารเข้าไปจัดเก็บบนชั้นวางเอกสารที่เดิม

2) ขั้นตอนการดำเนินงาน

ทีมงานใช้พื้นที่ด้านหน้าอาคารจัดเก็บเอกสารเป็นพื้นที่ในการปฏิบัติงาน โดยใช้ทั้งโต๊ะและพื้นบริเวณในการดำเนินการขั้นตอนต่าง ๆ โดยจัดแบ่งพื้นที่ในการปฏิบัติงาน ดังนี้

2.1) ทีมงานขนย้ายและคัดแยกเอกสารเป็นหมวดหมู่ ทำหน้าที่ในการขนย้ายเอกสารจากชั้นวางในอาคารมายังบริเวณคัดแยก ทำความสะอาดเบื้องต้น กำหนดกลุ่ม/หมวดเอกสาร ส่งให้ทีมงานลงบัญชีเอกสาร

2.2) ทีมงานลงบัญชีสำรวจเอกสารตามกลุ่ม/หมวดหมู่ที่ทีมขนย้ายคัดแยกไว้แล้ว บรรจุลงในกล่องสำหรับขนย้าย นำข้อมูลที่ได้บันทึกในคอมพิวเตอร์เพื่อเตรียมจัดทำรูปเล่มและส่งมอบให้เจ้าของเอกสารในโอกาสต่อไป (จัดพิมพ์

ในภายหลังที่หอบจดหมายเหตุ เนื่องจากสภาพอากาศร้อน ฝุ่นละออง ที่ทีมงานบางคนเกิดอาการแพ้)

2.3) ทีมงานชุดที่ 1 นำกล่องเอกสารที่คัดแยกและลงบัญชีสำรวจเอกสารเรียบร้อยแล้วขนย้ายกลับไปยังจัดเดิมที่ยกมาจากชั้นเหล็กฉากหรือชั้นไม้วางหนังสือในอาคารจัดเก็บเอกสาร

2.4) กรณีที่พบเอกสารสำคัญซึ่งสำคัญอนุรักษ์หรือแยกเก็บทีมงานจะขออนุญาตนำมาใส่แฟ้มไ้กรดและกล่องไ้กรดให้ เช่น เอกสารการประชุมลายมือเขียน เป็นต้น เนื่องจากหากเก็บรวมไว้ในกล่องเดียวกับหนังสือหรือเอกสารเย็บเล่มจะทำให้เอกสารผิดรูปและเสี่ยงต่อการชำรุด ฉีกขาดได้ง่าย

เอกสารกลุ่มสองกลุ่มแรกที่ทีมงานเข้าไปจัดทำบัญชีสำรวจเอกสารตั้งชื่อว่า เอกสารประวัติศาสตร์ชาติไทยและเอกสารแพทย์แผนไทย ภายหลังเมื่อนักกลับมาจัดเก็บที่หอบจดหมายเหตุแล้วจึงได้รับการจัดหมวดหมู่และปรับโครงสร้างใหม่ถึง 16 หมวด ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ต่อมาใน พ.ศ. 2553 ท่านจึงอนุญาตให้นำเอกสารบางส่วนมาจัดเก็บที่หอบจดหมายเหตุฯ ณ ที่ทำการชั่วคราว ชั้น 3 อาคาร 10 ชั้น สถาบันบำราศนราดูร จังหวัดนนทบุรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหนังสือและวารสารที่ท่านรวบรวมไว้ เนื่องจากท่านเห็นว่า หอบจดหมายเหตุฯ มีสถานที่สำหรับจัดเก็บและให้บริการเอกสาร ซึ่งมีความปลอดภัยและสามารถยืดอายุเอกสารของท่านให้ยาวนานยิ่งขึ้นและยังจะเป็นประโยชน์ต่อสาธารณะอีกด้วย และภายหลังการเสียชีวิตของท่านในปี พ.ศ. 2554 ทีมงานหอบจดหมายเหตุฯ จึงได้รับอนุญาตจากทายาทของท่านให้สามารถนำเอกสารลายลักษณ์ เอกสารสื่อโสตทัศน และสื่อภาพยนตร์ของท่านเพิ่มเติม จนถึงวันที่ 28 พฤษภาคม พ.ศ. 2555

3.2.3 ภายหลังการรับมอบ การจัดเรียง และจัดเก็บเอกสารในหอบจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ

การจัดทำบัญชีเอกสารที่บ้านของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว นั้น เป็นการคัดแยกและจัดหมวดหมู่เบื้องต้นเท่านั้นเนื่องจากมีเงื่อนไขดังกล่าวแล้ว และต้องแข่งกับเวลาในแต่ละวัน ต่อมาเมื่อทีมงานหอบจดหมายเหตุฯ นำเอกสารทั้งหมดที่ได้รับมอบมาจัดเก็บในหอบจดหมายเหตุฯ จึงต้องตรวจทานและจัดการเอกสารใหม่ให้สอดคล้องกับวิชาการด้านจดหมายเหตุ

และชีวประวัติของท่านที่เกิดขึ้นในแต่ละช่วงของยุคสมัย จึงปรับโครงสร้างเอกสารออกเป็น 17 หมวด ช่วง พ.ศ. 2552 – 2560 เอกสารได้รับการจัดหมวดหมู่และอนุรักษ์และจัดเก็บที่หอจดหมายเหตุฯ ชั้น 3 อาคาร 10 ชั้น สถาบันโบราณคดีจังหวัดนนทบุรี

3.2.4 สถานที่จัดเก็บและให้บริการแห่งใหม่ในโอกาส 100 ปี การสาธารณสุขไทย

หอจดหมายเหตุได้ปรับปรุงอาคารชั้นที่ 1 และชั้นที่ 4 อาคารคลังพัสดุเดิมภายในกระทรวงสาธารณสุขให้เป็นที่ยึดเก็บและให้บริการเอกสารจดหมายเหตุแห่งใหม่เนื่องในโอกาสเฉลิมฉลอง 100 ปี การสาธารณสุขไทย พ.ศ. 2561 และได้รับอนุมัติชื่อใหม่ว่า “หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ” ตามมติคณะกรรมการอำนวยการฯ อาคารแห่งนี้สามารถรองรับน้ำหนักเอกสารระหว่าง 800 - 1,200 กิโลกรัมต่อตารางเมตร โดยชั้น 4 เป็นที่ปฏิบัติงานด้านเทคนิคของเจ้าหน้าที่และชั้นที่ 1 เป็นห้องคลังจดหมายเหตุและห้องให้บริการ โดยเปิดทำการตั้งแต่วันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 วันจันทร์-วันศุกร์ เวลา 09.00 - 16.30 น. เว้นวันหยุดนักขัตฤกษ์

ภายหลังการได้รับมอบเอกสารส่วนบุคคลกลุ่มนี้แล้ว หอจดหมายเหตุได้ทำการปรับโครงสร้างเอกสารตามชีวประวัติของท่าน เบื้องต้นได้ทำการอนุรักษ์โดยการนำคลิปปินกระดาษหรือวัสดุที่เป็นสนิมออกจากตัวเอกสาร บรรจุเอกสารใส่แฟ้มไครด บรรจุในกล่องไครดลูกฟูกสีขาว/สีเทา และนำขึ้นชั้นในตู้เหล็กวางเลื่อน ภายในห้องควบคุมอุณหภูมิ 20 องศา ตลอด 24 ชั่วโมง และติดตั้งเครื่องฟอกอากาศและเครื่องดูดความชื้น เพื่อยืดอายุการใช้งานของเอกสารให้ยาวนานที่สุด

4. ผลของการวิจัย

4.1 การจัดเรียงเอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว

หอจดหมายเหตุจัดเรียงเอกสารเป็น 5 ระดับ (ยวัญธารณ์ ทองแขก, 2561) ดังนี้

ภาพที่ 5 ด้านหน้าอาคารจัดเก็บเอกสาร
ห้องแรก

ภาพที่ 6 ภายในห้องจัดเก็บเอกสารบนชั้น
เหล็กและชั้นไม้

ระดับ 1 การจัดเอกสารในระดับประเภทหรือพื้นที่เก็บ (repository level) เป็นการแบ่งเอกสารของจดหมายเหตุทั้งหมดเป็นประเภทใหญ่ ๆ เพื่อสะดวกในการจัดเก็บเอกสาร โดยแบ่งประเภทตามรูปลักษณะของเอกสาร เช่น เอกสารกระดาษ เอกสารโสตทัศนวัสดุ เป็นต้น

ระดับ 2 การจัดเอกสารในระดับกลุ่ม (fonds or records group level) เป็นการแบ่งเอกสารตามแหล่งที่มา คือ เอกสารที่มาจากบุคคลเดียวกัน จะมารวมอยู่ด้วยกัน ซึ่งถ้าเอกสารมีปริมาณมากอาจแบ่งย่อยเป็นระดับกลุ่มย่อย โดยอาจแบ่งลงไปตามภารกิจ หรือลำดับเหตุการณ์ได้

ระดับ 3 การจัดเอกสารในระดับชุด (series level) เป็นการแบ่งกลุ่มเอกสารที่มาจากบุคคลเดียวกันเป็นหน่วยย่อยหรือชุดเพื่อรวมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันไว้ด้วยกันหรืออาจจำแนกตามวันเดือนปี ตามหัวเรื่องหรือเนื้อหาตามโครงสร้างการบริหาร

ระดับ 4 การจัดเอกสารในระดับแฟ้ม (file level) เป็นการจัดเรียงเรื่องที่มีความสัมพันธ์กันเรียงเป็นระเบียบในแฟ้มเดียวกันให้สอดคล้องสัมพันธ์กันอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในทางปฏิบัติจะเรียงตามระเบียบเดิมที่เจ้าของเอกสารได้เรียงไว้

ระดับ 5 การจัดเอกสารในระดับเรื่อง (item level) เป็นการจัดเอกสารแต่ละเรื่องที่อยู่ในแฟ้ม ให้เรียงอย่างเป็นระเบียบและอยู่ในสภาพพร้อมใช้งาน

ภาพที่ 7 และ 8 ชั้นวางหนังสือและวารสารบางส่วนที่ไม่สามารถจัดเก็บในอาคารได้
ท่านจะจัดวางบนเหล็กฉากและตู้ไม้ใช้พื้นที่ด้านหน้าอาคารจัดเก็บเอกสาร
และการวางเกียรตินิตยสารต่าง ๆ มักจะไ้บนชั้นหนังสือและวารสาร

4.2 เอกสารที่ได้รับมอบครั้งที่ 1

เอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว กลุ่มนี้เป็นเอกสารที่ได้รับจากการจัดสัมภาษณ์ผู้รู้เห็นเมื่อวันที่ 19 กันยายน พ.ศ. 2551 เป็นข้อมูลวิวัฒนาการของมนุษย์ ประวัติศาสตร์การแพทย์ของโลก ภาพการรับเชิญเข้าร่วมงานครบรอบ 90 ปี กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2552 ของท่าน ภาพการเข้าพบศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เพื่อขอสัมภาษณ์ และกิจกรรมการเข้าไปจัดทำทะเบียนเอกสารที่บ้านของท่าน โดยเจ้าหน้าที่หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ ลักษณะของข้อมูลประกอบด้วยเอกสารแผ่นภาพถ่าย สำเนาหนังสือ ซีดี และแถบบันทึกเสียง รวม 2 กล่อง มีรหัส ดังนี้

(1) สบ 1.1

คำอธิบายรหัสเอกสาร

(1) หมายถึง ลำดับกลุ่มเอกสารภายในหอจดหมายเหตุฯ ที่นำมาจัดหมวดหมู่ครั้งที่ 1 เป็นตัวเลขที่หอจดหมายเหตุฯ เรียงลำดับเองตามลำดับการจัดเอกสาร

สบ 1 หมายถึง จดหมายเหตุส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ซึ่งเป็นเอกสารส่วนบุคคลกลุ่มที่ 1 ที่จัดเก็บในหอจดหมายเหตุฯ

.1 หมายถึง หมวดหมู่หรือประเภทจดหมายเหตุส่วนบุคคลของ ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว หมวดที่ 1 ตัวอย่าง เช่น

(1) สบ 1.1/1 – 4

.1 หนังสือ กระดาษแผ่น

/1 (สำเนา) เมื่งรายรำลึก (เอกสารแฟ้มที่ 1 ในหมวดนี้)

/2 (สำเนา) ประวัติการสัมพันธ์ระหว่างชาติไทยกับชาติจีน (เอกสารแฟ้มที่ 2 ในหมวดนี้)

ภาพที่ 9 และ 10 อุปกรณ์ในการจัดทำบัญชีเอกสารและกล่องสำหรับขนย้ายเอกสารบางส่วน

/3 เอกสารประกอบการสัมมนาผู้รู้เห็นประวัติศาสตร์ระบบสุขภาพไทย

(Witness Seminar ครั้งที่ 1) จากยุคบุกเบิกถึงสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 5 วัน

[ศุกร์ 19 กันยายน 2551] (สำเนาลายมือเขียนและตัวพิมพ์) (เอกสารแฟ้มที่ 3 ในหมวดนี้)

/4 บัญชีสำรวจเอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว (สบ 1)

เอกสารจัดเก็บที่บ้านเลขที่ 438 ซ.สุขุมวิท 93 กรุงเทพฯ (เอกสารแฟ้มที่ 4 ในหมวดนี้ เป็นบัญชีเอกสารที่จัดทำครั้งแรกก่อนได้รับอนุญาตให้ขนย้ายมายังหอจดหมายเหตุฯ)

4.3 เอกสารที่ได้รับมอบระหว่าง พ.ศ. 2552 – 2555

หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติจัดหมวดหมู่เอกสารส่วนบุคคล ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นลำดับที่ 14 ทั้งหมดรวม 15 หมวด แบ่งได้ ดังนี้

(14) สบ 1.1 เอกสารสมัยเริ่มปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ พ.ศ. 2510
กล่องที่ 1 จำนวน 1 กล่อง

(14) สบ 1.2 เอกสารสมัยปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง
และเด็ก พ.ศ. 2493 – 2513 กล่องที่ 1 – 2 จำนวน 2 กล่อง

(14) สบ 1.3 เอกสารสมัยหลังลาออกจากงานข้าราชการ พ.ศ. 2493–
2544 กล่องที่ 3 – 8 จำนวน 6 กล่อง

(14) สบ 1.4 เอกสารสมัยดำรงตำแหน่งทางการเมือง พ.ศ. 2507–
2548 กล่องที่ 9 – 78 จำนวน 70 กล่อง

(14) สบ 1.5 การร่วมงานกับองค์กรสาธารณประโยชน์ภาคเอกชน
พ.ศ. 2514 – 2551 กล่องที่ 79 – 108 จำนวน 30 กล่อง

(14) สบ 1.6 การร่วมงานกับสมาคมและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ
พ.ศ. 2491–2549 กล่องที่ 109 – 178 จำนวน 68 กล่อง

(14) สบ 1.7 เรื่องส่วนบุคคล ในบางหมวด พ.ศ. 2488–2549
ประมาณจำนวน 69 กล่อง (หมายเหตุ ยังไม่รวมส่วนที่อยู่ระหว่างการ
จัดหมวดหมู่)

และแบ่งเอกสารตามประเภท อีกจำนวน 8 หมวด จัดเก็บในตู้แผนที่และ
อยู่ระหว่างปรับปรุงเพื่อนำไปบรรจุในกล่องใ้กรัดที่เหมาะสม ดังนี้

(14) 1.8/1-8 เอกสารประเภทหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2510 – 2548

(14) 1.9/1-4 เอกสารประเภทแถลงการณ์ ตารางและแผนผัง
พ.ศ. 2517 – 2518

(14) 1.10/1-5 เอกสารประเภทแผนที่ ม.ป.ป.

(14) 1.11/1-10 เอกสารประเภทโปสเตอร์ พ.ศ. 2532 – 2552

(14) 1.12/1-5 เอกสารประเภทป้ายสติ๊กเกอร์และแผ่นพับ ม.ป.ป.

(14) 1.13/1-4 เอกสารประเภท VCD/DVD ม.ป.ป.

(14) 1.14 เอกสารประเภทรูปภาพ พ.ศ. 2510 – 2552

(14) 1.15 เอกสารแผ่นฟิล์มภาพยนตร์ พ.ศ. 2521

ภาพที่ 11 และ 12 ทีมขนย้ายเอกสารจากจุดเดิมบนชั้นเหล็กมากในอาคารเพื่อนำออกมาคัดแยกและจัดทำบัญชีเอกสารและนำกลับไปจัดเก็บบนชั้นตามเดิม และศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ท่านจะใส่ใจและเมตตาต่อทีมงานเสมอ ตั้งแต่การต้อนรับ เลี้ยงอาหารประจำวัน หรือแม้กระทั่งขณะปฏิบัติงานจะคอยนั่งเป็นกำลังใจจนกว่าจะได้เวลาพักผ่อน ขณะนั้นท่านมีอายุถึง 97 ปีแล้วก็ตาม

4.4 การแบ่งโครงสร้างเอกสารตามช่วงชีวิตประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว

การแบ่งหมวดหมู่เอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ดังกล่าวข้างต้นเป็นไปตามช่วงเวลาที่ได้รับมอบเอกสารและแบ่งตามลักษณะประเภท อย่างไรก็ดี เพื่อให้มีความสำคัญในเรื่องของการเรียงร้อยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ตามช่วงการรับราชการ การดำรงตำแหน่งทางการเมือง การดำรงตำแหน่งในองค์กรทางการศึกษา การดำรงตำแหน่งในคณะกรรมการสถาบันและมูลนิธิต่าง ๆ เอกสารการได้รับเชิญในการประชุมและอบรมช่วงต่าง ๆ และการจัดหมวดหมู่โครงสร้างเอกสารภายในจึงให้คงอยู่ในลักษณะเดิมเพื่อให้เนื้อของเอกสารมีความครบถ้วนตามกรอบปริมาณเอกสารที่ได้รับมอบมากยิ่งขึ้น โดยอาศัยเค้าโครงชีวิตประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ดังนี้

พ.ศ. 2454 ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เกิดวันที่ 31 เดือนพฤษภาคม ตรงกับวันพุธ ขึ้น 4 ค่ำ เดือน 7 ปีกุน ปีที่ 2 ในรัชสมัยรัชกาล

ที่ 6 ณ บ้านเลขที่ 2245 ถนนรองเมือง โดยหมอดำแย้พื้นบ้าน เป็นคนสุดท้อง ในจำนวนบุตร 5 คน ของนายโสม-นางจ้อย เมื่อแรกเกิดได้รับการตั้งชื่อว่า “เกษม” แต่ต่อมามารดาเปลี่ยนให้ใหม่ว่า “เสม” มาจากคำว่า “เส-มา” หมายถึง หลักบอกเขตพระอุโบสถ บรรพบุรุษชั้นยายทวดชื่อ ชั่ว ยายมา เป็นข้ารับใช้ในวังสระปทุม มีหน้าที่เป็นผู้อภิบาล สมเด็จพระศรีสวรินทิรา พระบรมราชเทวี ในรัชกาลที่ 5 ตั้งแต่พระองค์แรกประสูติ หลังพ่อเสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้า เมื่อเด็กชายเสมมีอายุได้เพียง 8 เดือน แม่กลับเข้ามาทำหน้าที่เป็นพนักงานวิเสท (คนทำกับข้าว) ในวังสระปทุม ลูกชายจึงได้รับการอุปการะเลี้ยงดูอยู่ภายในวังสระปทุมมาตั้งแต่เล็ก

พ.ศ. 2468 ได้เข้าเรียนหนังสือชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดเทพศิรินทราวาส

พ.ศ. 2472 เมื่อเรียนจบชั้นมัธยม 8 ในขณะนั้น แผนกวิทยาศาสตร์รุ่นแรกของโรงเรียน จึงสอบเข้าโรงเรียนแพทย์ เพื่อเรียนเตรียมแพทย์ คณะวิทยาศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่วังปทุมวัน (ปัจจุบันคือ สนามศุภชลาศัย) 2 ปี แล้วข้ามฟากไปเรียนที่คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล 4 ปี

พ.ศ. 2478 เมื่อสำเร็จปริญญาแพทยศาสตรบัณฑิต รุ่นที่ 8 รับปริญญาที่ตึกจุลจักรพงษ์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งมีแพทยศาสตรบัณฑิตร่วมรุ่นรวม 27 คน แล้วจึงสมัครเข้ารับราชการเป็นแพทย์ฝึกหัด ในสังกัดกรมสาธารณสุข กระทรวงมหาดไทย และออกไปตั้งโรงพยาบาลเอกเทศปราบอหิวาต์ ณ อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม

พ.ศ. 2479 ย้ายไปเป็นแพทย์ประจำโรงพยาบาลเทศบาลเมืองนครสวรรค์ เอกสารที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น เอกสาร รหัส (14) สป 1.1/1 กล่อง 1 ประวัติโรงพยาบาลนครสวรรค์สมัยศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว รับราชการระหว่าง พ.ศ. 2479 – 2480 (ตัวเอกสารผลิตขึ้น พ.ศ. 2510) เป็นเอกสารที่ทำนรวบรวมข้อมูลประวัติศาสตร์โรงพยาบาล ประวัติศาสตร์ด้านการแพทย์และการสาธารณสุขในประเทศไทย เพื่อใช้ประกอบการเขียนเรื่องราวเกี่ยวกับโรงพยาบาลนครสวรรค์ในช่วงดังกล่าว ในโอกาสพิธีเปิดอาคารหลังใหม่สมัยพัฒนาของโรงพยาบาลนครสวรรค์ เมื่อ พ.ศ. 2510 เป็นต้น

พ.ศ. 2480 เดือนกุมภาพันธ์ (ตามปฏิทินแบบเดิม) มีคำสั่งย้ายไปเป็นแพทย์ผู้ปกครองสถานพยาบาลประจำจังหวัดเชียงราย ซึ่งกำลังยกฐานะเป็น

โรงพยาบาลประจำจังหวัดในนาม “เชียงรายประชานุเคราะห์” หรือ “โฮงยาไทย” และวันที่ 15 เดือนสิงหาคม ท่านสมรสกับพยาบาลสาว แฉล้ม ปิยะเกศิน

พ.ศ. 2484 เดือนธันวาคม เป็นหนึ่งในคณะบุคคลที่ให้การช่วยเหลือมิชชันนารีในเขตภาคเหนือตอนบน นี้ออกนอกประเทศ หลังจากรัฐบาลไทยประกาศเข้าร่วมกับรัฐบาลญี่ปุ่นในสงครามมหาเอเชียบูรพา

พ.ศ. 2485 เดือนกุมภาพันธ์ ช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากการทิ้งระเบิดของฝ่ายสัมพันธมิตรกลางเมืองเชียงราย

พ.ศ. 2485 – 2488 ท่านประยุกต์ใช้สมุนไพรในท้องถิ่นเพื่อผลิตยารักษาโรคต่าง ๆ ในภาวะสงคราม

พ.ศ. 2491 ท่านจึงได้รับทุนของโรงพยาบาลเชียงรายประชานุเคราะห์ไปศึกษาความรู้ด้านการแพทย์ ในโครงการแลกเปลี่ยนแพทย์ ที่เมืองเซนต์หลุยส์ สหรัฐอเมริกา เป็นเวลา 2 ปี

พ.ศ. 2493 เป็นผู้ก่อตั้งธนาคารเลือดภายในโรงพยาบาลแห่งแรกในประเทศไทย

พ.ศ. 2494 วันที่ 1 เดือนมิถุนายน รับคำสั่งย้ายไปรับตำแหน่งเป็นผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิงในพระนคร

พ.ศ. 2497 วันที่ 24 เดือนมิถุนายน โรงพยาบาลเด็ก ที่อยู่ภายใต้การบริหารดูแลของผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง เริ่มเปิดให้บริการแก่ประชาชน และยังคงดำรงตำแหน่งเป็นเลขาธิการและทำงานในสมาคมวิทยาลัยศัลยแพทยนานาชาติแห่งประเทศไทยจนถึงปี 2541 (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.6/2.38)

พ.ศ. 2498 ท่านส่งฝาแฝด นกิส-ปริศนา ไปผ่าตัดแยกร่างที่โรงพยาบาล Billing Hospital มหาวิทยาลัย Chicago

พ.ศ. 2499 ท่านร่วมผ่าตัดแยกร่างแฝด วันดี-ศรีวัน ดวงแก้ว ครั้งแรกที่โรงพยาบาลหญิง เมื่อวันที่ 21 เดือนมกราคม พ.ศ. 2499 (พ.ท.นพ.หลวงนิติย์เวชวิศิษฐ์ เป็นหัวหน้าคณะผ่าตัด)

พ.ศ. 2500 ท่านเปิดแผนกธนาคารเลือดและน้ำเหลืองแห่งที่ 2 เพื่อบริการผู้ป่วยในโรงพยาบาลหญิงและโรงพยาบาลเด็ก และจัดส่งเลือดและน้ำเหลืองให้โรงพยาบาลของกรมการแพทย์ที่อยู่ในส่วนภูมิภาค

ภาพที่ 13-17 สภาพอาคาร แฟ้มและกล่องเอกสาร ตู้เหล็กวางเลื่อนที่จัดเก็บในห้องคลังเอกสารจดหมายเหตุ ห้องบริการ ชั้น 1 อาคาร 100 ปี การสาธารณสุขไทย ภายหลังปรับปรุงโครงสร้างเอกสารใหม่ ณ หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข จังหวัดนนทบุรี และเปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 27 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 เนื่องในโอกาส 100 ปี การสาธารณสุขไทย

พ.ศ. 2505 ท่านเป็นหัวหน้าคณะผ่าตัดแยกร่าง ปราจีน-บุรี เมื่อวันที่ 22 เดือนธันวาคม พ.ศ. 2505 เป็นผลสำเร็จ และมีชีวิตปกติจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2506 ท่านตัดสินใจลาออกจากราชการก่อนเกษียณอายุ 8 ปี ไปประกอบวิชาชีพอิสระโดยเปิดคลินิก “บางกะปิ โอสด”

พ.ศ. 2513 ท่านร่วมบุกเบิกจัดทำ “นโยบายส่งเสริมการวางแผนครอบครัวโดยระบบสมัครใจ พ.ศ. 2513”

พ.ศ. 2516 วันที่ 14 เดือนตุลาคม ในเหตุการณ์ชุมนุมเรียกร้องประชาธิปไตยครั้งยิ่งใหญ่ ที่มีการสูญเสียเลือดเนื้อ ศ.นพ. เสม พริ้งพวงแก้ว ประจำอยู่ที่ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ เพื่อรับโลหิตบริจาคแก่ผู้บาดเจ็บ จนถึงค่ำวันที่ 15 – 16 เดือนตุลาคม ได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุขในรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ อยู่จนถึงวันที่ 21 เดือนกุมภาพันธ์ 2518 เอกสารที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น เอกสาร รหส์ (14) สป 1.4/1.237 กลอง 26 บันทึกการประชุม คณะรัฐมนตรีภายหลังเหตุการณ์ 16, 22 ตุลาคม 2516 สมุดบันทึกลายมือเขียนในที่ประชุมสภา วันที่ 16 – 23 ตุลาคม พ.ศ. 2516 เป็นต้น

พ.ศ. 2517 วันที่ 8 เดือนสิงหาคม สมาชิกสภาฯ ลงมติรับพระราชบัญญัติการบริหารราชการแนวใหม่ตามผังการแบ่งส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2517 และตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2517 ถือเป็นการผ่าตัดกระทรวงสาธารณสุขครั้งสำคัญ โดยเน้นการป้องกันโรคและสร้างโรงพยาบาลระดับอำเภอทั่วประเทศ

พ.ศ. 2517 จัดตั้งคณะกรรมการวางแผนและประสานงานด้านสาธารณสุขของประเทศ (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สป 1.4/2.25)

พ.ศ. 2521 ดำรงตำแหน่งวุฒิสภาสุขภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมและผลักดันการปฏิรูปด้านคุณภาพชีวิตอนามัยและสิ่งแวดล้อม

พ.ศ. 2522 – 2554 ท่านสร้างองค์ความรู้และเสนอแนะทิศทางการทำงาน และเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทรขององค์กรสาธารณสุขประโยชน์ด้านสังคมและสุขภาพ

พ.ศ. 2523 วันที่ 11 – 29 เดือนกุมภาพันธ์ รับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในสมัยรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ดำรงตำแหน่งได้เพียง 18 วัน เนื่องจากนายกรัฐมนตรียุบสภาออกจากตำแหน่งกลางสภา

พ.ศ. 2524 – 2526 วันที่ 11 เดือนมีนาคม 2524 – 19 เดือนมีนาคม 2526 ท่านกลับมารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอีกครั้งในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2) จนถึงวันที่ 7 พฤษภาคม 2526

พ.ศ. 2524 วัน 1 เดือนตุลาคม กระทรวงสาธารณสุขได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงพยาบาลในสังกัดใช้ยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยรายการยาที่จำเป็น 406 รายการ เกสซ์ตำรับโรงพยาบาล 38 รายการ และรายการยาที่จำเป็นในกิจการสาธารณสุขมูลฐาน 62 รายการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นยาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้าน (สันติสุข โสภณสิริ, 2555)

ท่านยังมีส่วนสำคัญในการจัดทำแผนพัฒนาการสาธารณสุข ระยะที่ 5 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 (พ.ศ. 2525 – 2529) นั้น แผนงานพัฒนายาแห่งชาติ แผนงานสาธารณสุขมูลฐานแผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ยา เครื่องสำอาง และวัตถุมีพิษ เพื่อยืนยันหลักการพึ่งตนเองด้านสุขภาพของชุมชน

พ.ศ. 2525 – 2531 ท่านเป็นประธานคณะแพทย์ถวายเป็นการรักษาพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช รัชกาลที่ 9 เมื่อทรงพระประชวรด้วยโรค Mycoplasma (อาการคล้ายหวัด หายใจไม่สะดวก มีไข้สูง) จนกระทั่งพระองค์ทรงหายประชวร ภายหลังท่านจึงได้เข้าร่วมเป็นมือกลองในวงดนตรีในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้วย และได้รับพระกรุณาแต่งตั้งให้ถวายงานเป็นแพทย์หลวงในพระบรมมหาราชวัง (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.185) และเคยได้รับพระราชทานนาฬิกาที่ไม่เหมือนของคนอื่น

พ.ศ. 2526 จัดตั้งศูนย์โภชนาการเด็กระดับหมู่บ้าน และคู่มือการเตรียมชุมชนโครงการอาหารและโภชนาการแบบผสมผสาน (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.129)

พ.ศ. 2527 ร่วมเป็นคณะกรรมการจัดตั้งพิพิธภัณฑสถานแพทย์และสาธารณสุข (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.130)

พ.ศ. 2530 แพทย์ผู้บุกเบิกการแพทย์ในชนบท (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.169) เอกสารที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น เอกสาร รหัส (14) สบ 1.4/2.169 กล่อง 14 เรื่อง แต่แพทย์ผู้บุกเบิกการแพทย์ในชนบท พ.ศ. 2530–2534 เป็นบันทึกลายมือเขียนประวัติศาสตร์ที่ท่านค้นคว้ามาเพื่อระลึกถึงแพทย์ที่บุกเบิกและทำงานในชนบทประเทศไทย เมื่อ พ.ศ. 2530 เป็นแรงบันดาลใจให้แพทย์ชนบทรุ่นหลัง ๆ ได้ถือเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติราชการในชนบทจนถึงปัจจุบัน

พ.ศ. 2530 การเปิดสถาบันวิจัยโภชนาการ (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.184)

พ.ศ. 2533 ได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาปลัดกระทรวงสาธารณสุข (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.248)

พ.ศ. 2534 มีส่วนสำคัญในโครงการจัดสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่ และอาคารที่ทำการ สำนักงานปลัดกระทรวง จังหวัดนนทบุรี (หอจดหมายเหตุฯ, (14) สบ 1.4/2.261) เอกสารที่น่าสนใจ ตัวอย่าง เช่น เอกสาร รหัส (14) สบ 1.4/2.261 กล่อง 42 รายงานผลตรวจการจ้าง โครงการจัดสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่ อาคารที่ทำการสำนักงานปลัดกระทรวงฯ ครั้งที่ 1 สัญญาเลขที่ 5/2534 ผู้ว่าจ้าง กระทรวงสาธารณสุข ผู้รับจ้าง บริษัท อินทนิล จำกัด ออกแบบและควบคุมงานโดย กองแบบแผน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข เป็นต้น

พ.ศ. 2535 วันที่ 24 เดือนพฤษภาคม เป็นประธานในการจัดตั้ง “ศูนย์รวมน้ำใจไทย” เพื่อรณรงค์หาทุนช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัยจากเหตุการณ์พฤษภาคม 2535

พ.ศ. 2550 วันที่ 31 เดือนพฤษภาคม 8 รอบนักษัตร ศาสตราจารย์ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว

พ.ศ. 2554 วันที่ 31 เดือนพฤษภาคม งานแสดงมฤตดาจิต ฉลองอายุวัฒนะ “1 คนยืนหยัด 1 ศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว”

พ.ศ. 2554 วันที่ 8 เดือนกรกฎาคม ถึงแก่อนิจกรรม ณ โรงพยาบาลราชวิถี

ส่วนที่ 5 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุป และอภิปรายผล

เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว จัดหมวดหมู่ตามโครงสร้างชีวประวัติ ผลงาน และเอกสารที่ท่านรวบรวมไว้ตามภารกิจ ได้แก่ เอกสาร รหัส (1) สบ 1.1 - 1.2 อายุ พ.ศ. 2494 – 2552 จำนวน 2 กล่อง เนื้อหาเป็นหนังสือและข้อมูลประวัติศาสตร์ซึ่งท่านเตรียมนำเสนอในงานสัมมนาผู้รู้เห็นประวัติศาสตร์ระบบสุขภาพไทย (Witness Seminar ครั้งที่ 1) จากยุคบุกเบิกถึงสิ้นแผนพัฒนาสาธารณสุข ฉบับที่ 5 วัน [ศุกร์ 19 กันยายน 2551] (สำเนาลายมือเขียนและตัวพิมพ์) และบัญชีสำรวจเอกสารส่วนบุคคล ศ.นพ. เสม พริ้งพวงแก้ว (สบ 1) เอกสารจัดเก็บที่บ้านเลขที่ 438 ซ.สุขุมวิท 93 กรุงเทพฯ (เดิม) และหมวดเอกสาร รหัส (14) สบ 1.1 – 1.14 แบ่งเอกสารตามประเภท จำนวน 7 หมวด เอกสารประเภทหนังสือพิมพ์ เอกสารประเภทแถลงการณ์ ตารางและแผนผัง เอกสารประเภทแผนที่ เอกสารประเภทโปสเตอร์ เอกสารประเภทป้ายสติ๊กเกอร์และแผ่นพับ เอกสารประเภท VCD/DVD และเอกสารประเภทรูปภาพ จำนวน 270 กล่อง อายุเอกสารอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2478 – 2550 เอกสารบางส่วนแม้เป็นสำเนาแต่เป็นเอกสารที่เจ้าของเอกสารไม่ยินดีให้ทำลายจึงจำเป็นต้องจัดเก็บไว้ตามเจตนาเดิมของท่านและเติมเต็มความสมบูรณ์ให้เอกสารที่เกี่ยวข้อง

ลักษณะการจัดเรียงเอกสารของศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว ซึ่งดำเนินการโดยหอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ แม้จะได้รับการจัดเก็บเอกสารตามแหล่งที่มาของเอกสาร (Principle of provenance หรือ respect des fonds) ในกลุ่มเอกสารส่วนบุคคล อักษรย่อ สบ แต่ไม่ได้จัดตามระเบียบเดิม (Principle of original order) เนื่องจากเอกสารกลุ่มนี้ได้รับจัดเรียงและแบ่งตามช่วงชีวประวัติของศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว โดยถือเอาบริบทการทำงานในแต่ละช่วงเป็นบริบทสำคัญเพื่อศึกษาและการทำความเข้าใจประวัติและคุณค่าของเอกสาร

ผลการศึกษาเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์นายแพทย์เสมอ พริ้งพวงแก้ว ส่วนใหญ่เป็นเอกสารต้นฉบับที่เกิดจากการปฏิบัติหน้าที่ของท่าน ตั้งแต่รับราชการ และทำธุรกิจส่วนตัว อายุเอกสารอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2493 – 2552

ภาษาที่ใช้มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ซึ่งมีรูปแบบทั้งลายมือเขียนบนกระดาษ หนังสือและวารสารที่ตีพิมพ์ เอกสารการประชุม ภาพ ซีดี ฯลฯ และนำเสนอแบบพรรณนาด้านประวัติศาสตร์ทางการแพทย์และการสาธารณสุข การอธิบายประกอบ การสรุปความ และแทรกเอกสารและภาพประกอบโดยใช้แนวทางการนำข้อมูลการนำเสนอตามเอกสารอ้างอิงข้างต้น และผลวิจัยนี้แสดงให้เห็นระบบการจัดเรียงตามแหล่งที่มาโดยการจัดเรียงเอกสารภายในตามระเบียบเดิมนั้นปรับเปลี่ยนตามเนื้อหาชีวิตประวัติของเจ้าของเอกสาร เพื่อให้สามารถนำมาจัดหมวดหมู่ได้และร้อยเรียงเนื้อหาของเอกสารได้ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับชีวิตของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เพื่อต่อการเข้าถึงและเข้าใจเอกสารเนื่องจากมีข้อจำกัดเพราะเหตุว่าสถานที่จัดเก็บเอกสารเดิมที่บ้านของท่านนั้น การจัดเรียงเอกสารบางส่วนวางทับถมกันและไม่ได้ควบคุมอุณหภูมิอย่างเหมาะสม อีกทั้งเอกสารบางชุดท่านยังไม่อนุญาตให้บุคคลภายนอกได้เข้าถึง จึงเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เอกสารชุดดังกล่าวขาดการดูแลและจัดเก็บอย่างเหมาะสม

องค์ความรู้ทางสังคมและวัฒนธรรม

เอกสารจดหมายเหตุศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว มีเนื้อหาตั้งแต่สมัยท่านเริ่มปฏิบัติหน้าที่ทางราชการ เช่น ประวัติโรงพยาบาลนครสวรรค์ ในสมัย ศ.นพ. เสม พริ้งพวงแก้ว รับราชการช่วง พ.ศ. 2479 – 2480 เขียนเพื่อลงหนังสือที่รำลึกในงานเปิดตึกใหม่โรงพยาบาลนครสวรรค์ เป็นต้น สมัยปฏิบัติหน้าที่ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิงและเด็ก เอกสารสมัยหลังลาออกจากงานข้าราชการ เอกสารสมัยดำรงตำแหน่งทางการเมือง (ผู้ช่วยรัฐมนตรี รัฐมนตรี และคณะที่ปรึกษากระทรวงสาธารณสุข) การร่วมงานกับองค์กรสาธารณสุขประโยชน์ภาคเอกชน การร่วมงานกับสมาคมและมหาวิทยาลัยต่าง ๆ ตลอดจนหนังสือที่ระลึกที่ท่านสะสมและเรื่องส่วนตัวของท่าน ตลอดชีวิตการทำงานของท่านจึงสร้างการเปลี่ยนแปลงในสังคมไทย ไม่เพียงแต่ในด้านการแพทย์และการสาธารณสุขเท่านั้น แต่ยังครอบคลุมไปถึงด้านการเมือง การศึกษา และการพัฒนาสังคม ดังตัวอย่างช่วงเวลาที่ท่านได้สร้างคุณูปการแก่สังคมไทยที่สำคัญดังนี้

1. **ระบบเงินบำรุงโรงพยาบาล** เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2480 ท่านย้ายไปเป็นแพทย์ผู้ปกครองสถานพยาบาลประจำจังหวัดเชียงราย ซึ่งกำลังยกฐานะเป็นโรงพยาบาลประจำจังหวัด ในนาม “เชียงรายประชานุเคราะห์” หรือ “โฮงยาไทย” เป็นสถานที่ท่านได้สร้างตำนานแพทย์ผู้บุกเบิกในชนบทสำหรับ โดยสร้างโรงพยาบาลนี้ด้วยเงินบริจาคของชาวบ้านคนละบาทเป็นผลสำเร็จ และสร้างระบบการเงินบำรุงขึ้นโดยเก็บค่ารักษาพยาบาลมาใช้เป็นทุนหมุนเวียนซื้อยา อุปกรณ์และพัฒนาโรงพยาบาล จนผลักดันให้ออกเป็นระเบียบเงินรายได้ของโรงพยาบาลไม่ต้องส่งคลังกลายเป็น “ระบบเงินบำรุง” ที่ช่วยให้โรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศมีความคล่องตัว สามารถพัฒนาจนเติบโตมาตราบเท่าทุกวันนี้

2. **นโยบายขยายจำนวนโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาคของกรมการแพทย์** พ.ศ. 2492 – 2500 สมัยจอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี พ.ท.นพ.นิത്യ เวชวิเศษ เป็นอธิบดีกรมการแพทย์ และมีนายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง ได้ร่วมกันผลักดันนโยบายการสร้างโรงพยาบาลในส่วนภูมิภาค จนสามารถทำโรงพยาบาลประจำจังหวัดให้ครบทุกจังหวัดในเวลาเพียง 3 – 4 ปีเท่านั้น จึงถือว่าท่านมีคุณูปการต่อการแพทย์และการสาธารณสุขในชนบทในยุคที่งทุทกาล ไม่ใช่ขยายบริการเชิงปริมาณเท่านั้น แต่ยังสามารพัฒนาคุณภาพการบริการทางการแพทย์ในภูมิภาคขึ้นสู่ชั้นระดับมาตรฐานอีกด้วย

3. **พัฒนาครูพยาบาล** เมื่อ พ.ศ. 2494 – 2501 ภายหลังที่ท่านเข้ามารับตำแหน่งผู้อำนวยการโรงพยาบาลหญิง กรุงเทพมหานครแล้วท่านมีบทบาทสำคัญในการสร้างศักยภาพโรงเรียนพยาบาลและพัฒนาครูพยาบาลในโรงเรียนพยาบาล โรงพยาบาลหญิง โดยแสวงหาทุนการศึกษาเพื่อส่งผู้สำเร็จการศึกษา รุ่นแรก ๆ ให้ได้ไปศึกษาต่อยังต่างประเทศ ต่อมาจึงมีพยาบาลและครูพยาบาลที่สำเร็จการศึกษาถึง 2,180 คน กลับมาทำงานในชนบทและสอนในโรงเรียนพยาบาลทั่วประเทศ

4. **ร่วมผ่าตัดแยกร่างแฝดสยามสำเร็จครั้งแรกที่โรงพยาบาลหญิง** ในปี พ.ศ. 2498 ท่านส่งฝาแฝด นภิศ-ปรีศนา ไปผ่าตัดแยกร่างที่โรงพยาบาล Billing Hospital มหาวิทยาลัย Chicago ประเทศสหรัฐอเมริกา ต่อมา พ.ศ. 2499

ท่านร่วมผ่าตัดแยกร่างแฝด วันดี-ศรีวัน ดวงแก้ว ครั้งแรกที่โรงพยาบาลหญิง เมื่อวันที่ 21 เดือนมกราคม พ.ศ. 2499 (พ.ท.พ.หลวงนิติเวชวิศิษฐ์ เป็นหัวหน้าคณะผ่าตัด) สำเร็จนับเป็นความชาญฉลาดทางเทคนิคการผ่าตัดในยุคที่อุปกรณ์ที่ทันสมัยทางการแพทย์มีข้อจำกัด

5. **กลวิธีสาธารณสุขมูลฐานสู่ร่นบุกเบิก อสม.** เมื่อ พ.ศ. 2516 – 2518 ท่านได้รับแต่งตั้งเป็นรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงสาธารณสุข ในสมัยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดม โปะะเกษณะในสมัยรัฐบาลนายสัญญา ธรรมศักดิ์ ใน พ.ศ. 2517 สมาชิกสภา ลงมติรับพระราชบัญญัติการบริหารราชการแนวใหม่ตามผังการแบ่งส่วนราชการกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2517 และตามพระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2517 ถือเป็นการผ่าตัดกระทรวงสาธารณสุขครั้งสำคัญ ถือเป็นการปฏิรูปกระทรวงสำเร็จเพื่อกระจายอำนาจบริหารงานไปยังภูมิภาค โดยเน้นการป้องกันโรคและสร้างโรงพยาบาลระดับอำเภอทั่วประเทศ สำเร็จเป็นครั้งแรก ต่อมา พ.ศ. 2518 องค์การอนามัยโลก (WHO) สนับสนุนให้ องค์การสมาชิกทั่วโลกปรับปรุงระบบบริการสาธารณสุขให้บรรลุเป้าหมายสุขภาพดีถ้วนหน้าใน พ.ศ. 2543 โดยกลวิธีสาธารณสุขมูลฐาน โดยท่านได้ทำความเข้าใจและได้เยี่ยมเยียนโรงพยาบาลทั่วประเทศและสนับสนุนให้มีการจัดตั้งอาสาสมัครสาธารณสุข (อสม.) และผู้สื่อข่าวสาธารณสุข (ผสส.) มากกว่า 20,000 คน และพัฒนางานของ อสม. มาจนถึงปัจจุบัน

การปรับปรุงรูปแบบบริหารกระทรวงสาธารณสุขสามารถจัดทำแผนสาธารณสุขแห่งชาติเข้าสู่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเป็นผลสำเร็จ และผลจากความสำเร็จจากเรื่องสาธารณสุขมูลฐานประเทศไทยจึงได้รับความไว้วางใจให้จัดโครงการต่าง ๆ โดยการสนับสนุนจาก WHO จึงเป็นเหตุการณ์สำคัญในประวัติศาสตร์สุขภาพของไทย ต่อมา พ.ศ. 2525 – 2529 ในแผนพัฒนาการสาธารณสุข ระยะที่ 5 ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 จึงเน้นงานสำคัญหลายด้านขึ้น เช่น (1) แผนงานพัฒนายาแห่งชาติ (2) แผนงานสาธารณสุขมูลฐาน (3) แผนงานคุ้มครองผู้บริโภคด้านอาหาร ยา เครื่องสำอาง และวัตถุมีพิษฯ เป็นต้น

4. นโยบายแห่งชาติด้านยา และบัญชียาหลักแห่งชาติ พ.ศ. 2524

ภายหลังทำนกลับมารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขอีกครั้งในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ (2) พ.ศ. 2524 – 2526 เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2524 กระทรวงสาธารณสุขได้ออกระเบียบกระทรวงให้โรงพยาบาลในสังกัดใช้ยาในบัญชียาหลักแห่งชาติ ซึ่งประกอบด้วยรายการยาที่จำเป็น 406 รายการ เกสซ์ตำรับโรงพยาบาล 38 รายการ และรายการยาที่จำเป็นในกิจการสาธารณสุขมูลฐาน 62 รายการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นยาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข เรื่อง ยาสามัญประจำบ้าน นับเป็นการประกาศนโยบายแห่งชาติด้านยาและบัญชียาหลักแห่งชาติครั้งแรกในประเทศไทยเป็นการสานต่อวิถีแก้ปัญหาการขาดแคลนยาและยา ปัญหาขาดเงินงบประมาณจำเป็นแบบพึ่งตนเองอย่างเต็มที่

5. สนับสนุนการก่อสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่จังหวัดนนทบุรี

เมื่อ พ.ศ. 2533 ท่านได้รับการแต่งตั้งเป็นคณะที่ปรึกษาปลัดกระทรวงสาธารณสุข ต่อมา พ.ศ. 2534 จึงมีส่วนสำคัญในการสนับสนุนโครงการจัดสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่ ที่จังหวัดนนทบุรี จากรายงานผลตรวจการจ้าง โครงการจัดสร้างกระทรวงสาธารณสุขแห่งใหม่ อาคารที่ทำการสำนักงานปลัดกระทรวงฯ ครั้งที่ 1 สัญญาเลขที่ 5/2534 ผู้ว่าจ้าง กระทรวงสาธารณสุข ผู้รับจ้าง บริษัท อินทนิล จำกัด ออกแบบและควบคุมงานโดย กองแบบแผน สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข ก่อสร้างสำเร็จและได้รับพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดชบรมนาถบพิตร เสด็จพระราชดำเนินเป็นองค์ประธานในพิธีเปิดที่ทำการแห่งใหม่ กระทรวงสาธารณสุข ณ เมืองนนทบุรี เมื่อวันที่ 10 มีนาคม พ.ศ. 2540

คุณค่าของเอกสาร

เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว จึงเป็นข้อมูลที่สะท้อนช่วงเวลาของชีวิตบุคคลที่สมบูรณ์ที่สุดกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากข้อมูลนี้เริ่มตั้งแต่ประวัติ เอกสารการเริ่มต้นชีวิตรับราชการ การเลื่อนขั้นและเลื่อนตำแหน่ง การเข้ารับตำแหน่งผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงสาธารณสุขการใช้ชีวิตหลังเกษียณในฐานะแพทย์ด้วยการเปิดคลินิก การเป็นนักวิชาการและผู้บริหารในมหาวิทยาลัย ตลอดจนเป็นคณะกรรมการและที่ปรึกษาในองค์กร

ต่าง ๆ จำนวนมาก ตลอดชีวิตของท่าน เอกสารจดหมายเหตุกลุ่มนี้จึงให้คุณค่าที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. คุณค่าทางการบริหาร เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลศาสตราจารย์ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ประกอบด้วยเอกสารนโยบาย เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนทั้งแผนยุทธศาสตร์ แผนระยะยาว แผนระยะสั้น แผนปฏิบัติการ เอกสารโครงการ เอกสารการประชุมและระเบียบวาระการประชุม รายงานประจำปี คู่มือดำเนินงาน บันทึกประจำวันเกี่ยวกับการตัดสินใจ รวมถึงกฎหมาย ระเบียบ คำสั่ง ประกาศ และข้อบังคับเพื่อการบริหารดำเนินงานของท่านในช่วงชีวิตต่าง ๆ ตลอดจนตำราที่บันทึกด้วยลายมือของท่านที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ด้านการแพทย์และการสาธารณสุข เป็นต้น

2. คุณค่าทางประวัติศาสตร์และคุณค่าทางการวิจัย เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว ประกอบด้วยลายมือเขียนที่แสดงข้อมูลประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติและทางการแพทย์แทรกไว้ในเอกสารที่ใช้ในการปฏิบัติงานของท่าน ทั้งเอกสารที่เกี่ยวข้องกับโรงพยาบาล งานบุกเบิกทางการแพทย์ของหมอชนบท งานประชุมและสัมมนา เอกสารเหล่านี้จึงสะท้อนถึงประวัติพัฒนาการและหลักฐานขององค์กรที่ท่านสังกัด บุคคล เรื่องราว เหตุการณ์สำคัญ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น รวมถึงภาพถ่ายกิจกรรมและภาพยนตร์ที่เกี่ยวข้องกับการผ่าตัดผ่าแฝดและอื่น ๆ บันทึกประจำวัน โปสการ์ด ของที่ระลึกที่จัดทำในโอกาสต่าง ๆ ที่ท่านได้รับ เป็นต้น สามารถนำมาใช้เป็นหลักฐานอ้างอิงเพื่อการศึกษา วิจัย และทางประวัติศาสตร์ทางการแพทย์และการสาธารณสุข ตลอดจนอ้างอิงทางกฎหมายได้

3. เป็นแรงบันดาลใจให้แพทย์และคนทำงานด้านสุขภาพมุ่งมั่นในการทำงาน การศึกษา ให้สำเร็จเพื่อสังคมไทยดังเช่นที่ท่านเคยทำให้เห็นเป็นตัวอย่าง เนื่องจากยุคสมัยนั้นทางการแพทย์ขาดทั้งเครื่องมือเครื่องใช้และบุคลากร แต่ท่านสามารถบุกเบิกงานแพทย์ในชนบทจนเป็นรากฐานมาถึงปัจจุบันนี้ ผลแห่งความสำเร็จทำให้ท่านได้รับความดีความชอบให้ดำรงตำแหน่งบริหารทั้งในระดับโรงพยาบาลและสูงสุดถึงตำแหน่งรัฐมนตรีกระทรวงสาธารณสุข อย่างสมเกียรติ แม้ในการดำรงชีวิตท่านก็ยังการสนับสนุนสังคมด้านต่าง ๆ ทั้งในระบบการแพทย์แผนไทยและแพทย์แผนปัจจุบัน ตลอดจนระบบการศึกษาในประเทศไทย

สภาพปัญหา

สภาพเอกสารที่มีจำนวนมากและด้วยจำนวนบุคลากรที่ไม่เพียงพอและมีการเปลี่ยนแปลงบ่อยครั้ง ตลอดจนกรอบระยะเวลาในการทำงานทางเทคนิค จดหมายเหตุที่รีบเร่ง ไม่ว่าจะเป็นการจัดหมวดหมู่ การให้รหัสเอกสาร สถานที่ปฏิบัติงาน เป็นต้น เพื่อให้เอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคลกลุ่มนี้ได้ออกเผยแพร่ และให้บริการแก่สาธารณะ ผู้เขียนจึงพบว่า หากนำเอกสารกลุ่มนี้เข้าระบบ จดหมายเหตุดิจิทัลในอนาคตต้องกลับมาตรวจทานป้ายแฟ้มเอกสารและกล่องให้ตรงกันเนื่องจากยังมีการคลาดเคลื่อน การจัดเรียงระยะเวลาภายในแฟ้มเอกสารยังพบว่าสลับกันไปมา และต้องเพิ่มการลงรหัสเอกสารในตัวเอกสารแต่ละแผ่นให้ครบถ้วนเพื่อการอ้างอิงให้ปรากฏในไฟล์จดหมายเหตุดิจิทัลเมื่อต้องออกเผยแพร่ต่อสาธารณะต่อไป ทั้งนี้ ในการจัดการเอกสารต้องใช้ความรู้ความสามารถในการวิเคราะห์เอกสารภายในกลุ่มประกอบกับชีวประวัติของเจ้าของเอกสารซึ่งจำเป็นต้องใช้เวลาตามสมควร จึงจะร้อยเรียงให้สอดคล้องกับธรรมชาติที่เกิดขึ้นของเอกสารให้ใกล้เคียงสภาพความเป็นจริงมากที่สุด

ข้อเสนอแนะ

ผู้เขียนยังเห็นว่า ควรจัดทำโครงการจดหมายเหตุดิจิทัลเอกสารส่วนบุคคลศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เนื่องจากเอกสารมีความหลากหลายทั้งประเภทหลายลักษณะ สื่อโสตทัศน์ โปสเตอร์ ภาพถ่าย และฟิล์มภาพยนตร์ เนื้อหาเอกสารครอบคลุมช่วงชีวิตของท่านอย่างสมบูรณ์ซึ่งหายากที่จะได้รับมอบเอกสารที่มีเนื้อหาครบถ้วนเช่นเอกสารกลุ่มนี้ และท่านถือเป็นปูชนียบุคคลด้านการแพทย์และการสาธารณสุข เป็นนักประวัติศาสตร์การแพทย์และการสาธารณสุข ที่ศึกษาและผลิตตำราดังปรากฏในเอกสารกลุ่มนี้แล้วเป็นประจักษ์พยานในช่วง 100 ปี การสาธารณสุขไทยอย่างแท้จริง นอกจากนี้ องค์การด้านจดหมายเหตุที่จัดเก็บเอกสารส่วนบุคคลควรนำรูปแบบการรวบรวมเอกสารส่วนบุคคลกลุ่มนี้เป็นแนวทางในการรวบรวม อนุรักษ์ จัดเก็บ และให้บริการเอกสารจดหมายเหตุส่วนบุคคล เอกสารผู้บริหารขององค์กร ซึ่งเป็นปูชนียบุคคลที่สำคัญท่านอื่น ๆ ต่อไป

เชิงอรรถ

- ¹ คำว่า เพราะเหตุว่า เป็นคำพูดที่ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว มักใช้แสดงเพื่อประกอบเหตุผลในการอธิบายเรื่องราวต่าง ๆ ที่ท่านเล่าให้ฟังซึ่งผู้เขียนน้อมรับและจดจำมาจนถึงทุกวันนี้ เป็นสำนวนโบราณที่คุ้นเคยเหมือนได้อ่านตำราหนังสือเก่าเล่มหนึ่งสำหรับผู้เขียน
- ² ปัจจุบัน คือ หอจดหมายเหตุสาธารณสุขแห่งชาติ สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- ธันวดี สุขประเสริฐ. *การจัดการจดหมายเหตุส่วนบุคคลด้วยระบบ ISAD(G): ประสบการณ์การจัดการบันทึกภาคสนาม*. ฐานข้อมูลจดหมายเหตุมานุษยวิทยา. สืบค้นจาก <https://www.sac.or.th/main/th/article/detail/80> (30 พฤษภาคม พ.ศ. 2562).
- นิตยา เกียรติยั้งอังสุลี และคณะ (บก.). 2554. *ขบวนการสานต่อ หนึ่งศตวรรษยืนหยัดเพื่อสังคม : เสม พริ้งพวงแก้ว*. กรุงเทพฯ: แผนงานสร้างกลไกเฝ้าระวังและพัฒนาระบบยา คณะเภสัชศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญญประภา ภูษา. 2552. “การวิเคราะห์เอกสารจดหมายเหตุของหอประวัติจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย”, *วารสารบรรณารักษศาสตร์*, 29(2): สืบค้นจาก <http://www.arts.chula.ac.th/journal/index.php/ljsj/article/view/112>
- บุญยวัฒน์ มาลากุล ณ อยุธยา และคณะ. 2554. *วรรณสารการศึกษา : ประมวลเอกสารส่วนบุคคลของศาสตราจารย์ หม่อมหลวงปิ่น มาลากุล*. กรุงเทพฯ: คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.
- เพชรรุ้ง เทียนปิวโรจน์. 2557. “จดหมายเหตุเจมส์ โลว์: ภาพสะท้อนประวัติศาสตร์หัวเมืองปักษ์ใต้ฝั่งทะเลตะวันตกสมัยต้นรัตนโกสินทร์”, *วารสารศิลปศาสตร์มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์*, 6(1): สืบค้นจาก <http://fs.libarts.psu.ac.th/research/journal/journal-vol6-no1/1-James%20Low%E2%80%99s%20Journal.pdf>
- ยวิญฐากรณ์ ทองแขก. 2561. “การจัดการเอกสารจดหมายเหตุ.” ใน *หลักและแนวปฏิบัติการจัดการจดหมายเหตุดิจิทัล*. (หน้า 29). นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และฝ่ายบริการความรู้ทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ.
- วิชัย โชควิวัฒน์. 2554. *หนึ่งคนยืนหยัด หนึ่งศตวรรษ เสม พริ้งพวงแก้ว*. นนทบุรี: สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.).

สันติสุข โสภณสิริ. 2549. *เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์ องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.

สันติสุข โสภณสิริ. 2555. *เกียรติประวัติแพทย์ไทยฝากไว้ให้คนรุ่นหลัง ชีวิตและผลงานของศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว* (พิมพ์ครั้งที่ 3). นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพ สำนักงานปลัดกระทรวง.

สุทัศน์ ดวงดีเด่น. 2552. “นายแพทย์โธมัส เฮย์วาร์ด เฮส์ กับโรงพยาบาลเลิดสิน กรมการแพทย์”, *บทความพิเศษวารสารกรมการแพทย์*, 34(8): สืบค้นจาก http://www.dms.moph.go.th/dmsweb/dmsweb_v2_2/content/org/journal/data/2009-8_p654-664.pdf

หोजดหมายเหตุและพิพธิภณัษฐะบบสุขภาพไทย. 2551. “คำอธิบายเนื้อหา”. ใน *บัญชีสำรวจเอกสารส่วนบุคคล ศาสตราจารย์นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว* (สพ 1). หน้า 2. นนทบุรี: สำนักวิจัยสังคมและสุขภาพกระทรวงสาธารณสุข.

หोजดหมายเหตุสาธาณสุขแห่งชาติ. (1) *สพ 1.2/3. เอกสารส่วนบุคคล ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว* โสตัทศันวิสุต. (ไฟล์ซีดี พ.ศ. 2551 – 2552).

หोजดหมายเหตุสาธาณสุขแห่งชาติ. (1) *สพ 1.1 – 1.2., (14) สพ 1.1 – 1.7. เอกสารส่วนบุคคล ศ.นพ.เสม พริ้งพวงแก้ว*. (พ.ศ. 2579 – 2552).

หोजดหมายเหตุสาธาณสุขแห่งชาติ. *โครงการจัดตั้งหोजดหมายเหตุและพิพธิภณัษฐะบบสุขภาพไทย*. สืบค้นจาก <http://www.naph.or.th/content/41/1/> (18 มีนาคม พ.ศ. 2562)

หोजดหมายเหตุสาธาณสุขแห่งชาติ. *ความเป็นมาหोजดหมายเหตุสาธาณสุขแห่งชาติ*. สืบค้นจาก <http://www.naph.or.th/content/1/1/> (18 มีนาคม พ.ศ. 2562)